LAATSTE GEDICHTEN

VAN

H. TOLLENS Cz.

TWEEDE DEEL

UITGAVE VAN G. T. N. SURINGAR TE LEEUWARDEN.

LAATSTE GEDICHTEN

VAN

H. TOLLENS, Cz.

TWEEDE DEEL.

Tweede druk.

De Visschersweeuw.

—

LEEUWARDEN.
G. T. N. SURINGAR.
1857.

Aan Mr. A. BOGAERS.

Aan het vleijend aanzoek, mij bij herhaling en van meer dan eene zijde gedaan, om aan mijn bundel LAATSTE GEDICHTEN *nog een tweede deel toe te voegen, hebt ook gij, mijn hooggeachte Vriend! uwe stem niet onthouden, en het is vooral uwe bemoediging en aansporing geweest, die mij gehoor aan dat vereerend verlangen heeft doen geven. De openlijke voorlezing van vele dezer stukjes en de plaatsing van anderen in onze Jaarboekjes verboden mij te ontveinzen, dat ik genoegzamen voorraad tot de uitgave van eene nieuwe verzameling bezat. 't Is nogtans niet dan schoorvoetend en aarzelend geweest, dat ik er toe heb kunnen besluiten. Gij weet welk een uitdrukkelijke voorwaarde ik er aan heb verbonden: 't was dat gij het oog over deze uitgave zoudt laten gaan en mij uwe aanmerkingen niet onthouden noch uwe aanwijzingen ter ver-*

betering ontzeggen zoudt. Gij beloofde mij dat en hebt uwe belofte getrouw vervuld. Ik dank er u openlijk en hartelijk voor.

Ik wil u niet verbergen hoe de vrees mij bij herhaling bekropen heeft, dat ik, die mij veel te jong en te vroeg in den rei onzer dichters heb durven dringen, nu ook, te laat en te oud, mij in hun midden of aan hunne zijde mogt blijven scharen. Het wantrouwen, dat ik meer en meer in mijn beperkte kunstkrachten stel en de weinige zelfvoldoening, die zij mij aanbrengen mogten, hebben mij vooral bij het ter perse leggen van dezen bundel ontmoedigd. Hoe levendig stond het mij voor den geest, dat ik nimmer eene verzameling Gedichten in het licht gegeven heb, of het berouwde mij later. Telkens wenschte ik die uitgave te hebben vertraagd; alleen het betere te hebben medegedeeld, het mindersoortige terug gehouden te hebben; en wie weet, als ik straks, na het eindigen van dezen brief, den Inhoud van dezen bundel inschrijven zal, hoe menig stukje ik dan reeds met spijt zal opteekenen en wenschen het te kunnen vernietigen in plaats van het openbaar te maken!

Maar 't is misschien minder een gebrek aan zelfvertrouwen, dan een overmaat van eerzucht, die mij schroomvallig maakt. Laat ik het u maar bekennen! Niet alleen het besef dat niet het vele goed, maar het goede veel is, ook daarenboven de overtuiging, dat het vele middelmatige het weinige goede benadeelt en onderdrukt, komt bij herhaling in mij op. Met deze en gene

mijner kleinigheden kon ik wel eens ingenomen zijn en ze te dragelijk achten om te spoedig vergeten te worden; doch als ik opmerkte hoe de rijke giften, waarmede sommigen mijner kunstbroederen ons hebben bedacht, onder de beuzelingen, die hunne gulheid er nevens voegde, als begraven geraakten, dan voorspelde ik mij hetzelfde lot en beschuldigde mij, dat ik hun voorbeeld te veel, en te weinig het uwe gevolgd heb, die even karig als keurig zijt in het uitreiken uwer dichterlijke geschenken.

Inderdaad, ik zou bijna geen dichter weten te noemen, van wien ik verlangen zou méér te bezitten, dan hij gegeven heeft; maar hoe velen zou ik er kunnen optellen, die ik spaarzamer zou hebben gewenscht! Somtijds zelfs verstoutte ik mij VONDEL *en* BILDERDIJK *van te milde mededeelzaamheid te beschuldigen. — Wat zouden onze boekerijen beknopter en rijker kunnen zijn, als zij niet zoo vele banden moesten bevatten, waarin de kostbaarheden verborgen liggen; en hoe zouden vele onzer dichters in eere en aanzien winnen, als hunne kleinoodiën niet van tusschen kralen en glasscherven moesten opgezocht worden!*

En ondanks die overtuiging en de regtstreeksche toepassing er van op mijzelven, zie hier nog alweder een elfden bundel bij het tiental vorigen, dat ik zoo gaarne tot een tweetal zou willen doen inkrimpen! Ik zie met verbazing op dien stapel neêr, en voeg ik er in mijne verbeelding nog een dergelijken bij, die het slordig broddelwerk mijner onervaren jeugd bevat

en waarvan ik opgekocht en vernietigd heb, wat ik er van magtig heb kunnen worden, dan sla ik de handen in elkaâr bij het aanschouwen van dien ballast, waarbij zich zoo luttel van blijvende waarde bevindt! Zoo heeft de eene stap den anderen na zich gesleept en hoe oud ik ook moge geworden zijn, ik werd nog niet wijzer! Alle de verdediging, die ik tegen mijne zelfbeschuldiging in te brengen weet, is de goedwillige inschikkelijkheid, die men mij heeft willen betoonen; de bemoedigende lof, die men aan mijne pogingen geschonken heeft, en de vleijende aansporing, waaraan nu ook weder deze verzameling hare verschijning heeft te danken.

Ik eindig met de herhaling mijner erkentenis, waarmede ik aangevangen heb. Mogt een enkel dezer stukjes wel genoeg geslaagd zijn om dezen bundel in eenig aandenken te doen blijven, het zou mij vooral verheugen omdat hij u de verzekering van mijne opregte hoogachting en mijne warme vriendschap openlijk overbrengt.

H. TOLLENS, Cz.

RIJSWIJK. September,
1853.

INHOUD.

AAN MIJNE ZANGSTER.

Zwerft ge daar mij weer op zij?
'k Dacht langs heuvlen en door dalen
Nu eens vreedzaam rond te dwalen
In een zoete mijmerij;
Maar ik zet geen voet in 't veld,
Of gij zijt me nagesneld.

Als ik omkruis door het woud
Of blijf staan bij fraaije groepen —
Telkens komt gij ongeroepen,
Ook al sluip ik diep in 't hout;
'k Moog u wenken: Laat me alleen!
Maar gij neuriet telkens: Neen.

En op eens... daar heft gij aan,
Los van teugel, onbedwongen;
Wilder is wel nooit gezongen,
Dan ik somtijds u hoor slaan.
'k Zag met vrees zoo dikwijls rond,
Of geen vreemde bij ons stond.

Als ik, eenzaam in mijn cel,
Zit te blaadren in mijn boeken,
Heb ik dikwijls u doen zoeken
En gehunkerd naar uw spel;
'k Zei dan zelf u: Snaar de lier!
Maar gij schudde: Neen, niet hier.

En geen voetstap zet ik uit,
't Zij de lenterozen bloeijen,
't Zij de najaarsbuijen loeijen,
Of daar klingelt weer uw luit;
Lustloos tusschen dak en wand,
Schatert ge in de lucht en 't land.

'k Heb wel dikwijls mij verzet,
Maar om niet was al mijn pogen:
Wie hun zangster dwingen mogen,
Mijne stelt aan mij de wet.
Met haar breken..? Neen toch, neen!
Och, we zijn van jongs-af een.

Nu dan, plaagster! dool met mij!
Blijv' de boekcel u gesloten!
Schal in 't open veld uw noten,
Neur en schater, los en vrij:
Of dat andren niet mishaagt?
Daarnaar hebt ge nooit gevraagd.

Scheiden..? neen, wij zullen 't niet!
Moog ik soms u grillig heeten,
'k Heb zoo veel u dank te weten!
Zing naar lust en luim uw lied;
Zwerf mij na, zoo lang gij kunt,
En mij God het zwerven gunt.

TEVREDENHEID.

Als ik de handen 's avonds vouw,
Eer ik het hoofd ter rust ga leggen,
En aan den goeden God vertrouw,
Wat ik de menschen niet kan zeggen,
Dan stijgt er telkens met mijn beê
Een warme dank naar boven meê.

Dan dank ik voor 't bescheiden deel,
Mij in des Hemels gunst gegeven;
Voor niet te min en niet te veel,
Voor zoo veel zoets in 't zure leven,
Voor zoo veel goeds, dat ik misschien
Van al die 't missen, 't minst verdien.

En bij dat innig dankgebed
Voor zoo veel voorregt, zoo veel zegen,
Ontvloeit de dank mij ook temet,
Dat ik niet meer nog heb verkregen;
Dat ik bewind voer noch gezag,
Noch volk en land regeren mag.

Dank, dank uit voller hart en ziel,
Dat mij die zorgen niet bezwaren;
Dat mij geen troon ten erve viel,
Geen droppel koningsbloed in de âren;
Dat ik de pijn niet uit moet staan
Van met een kroon op 't hoofd te gaan.

En woog een kroon ook niet zoo zwaar,
't Is toch een last, dien tooi te dragen;
Geen vorst verschijnt in 't openbaar,
Of de oogen zijn op hem geslagen;
Hij wordt gemonsterd en begluurd
En nagejuild in elke buurt.

[illegible]

[illegible]

[illegible] moet wel statig zijn en [illegible],
Dat altoos — altoos opzien wekken;
Dat steeds de slaaf zijn van zijn rang
En nooit den huisjas aan te trekken;
Dat steeds te pronk staan, waar men komt,
Of 't moet ter sluik zijn of vermomd.

En dan die hoflucht! al die knechts!
Dat houdt gewoel in gang en zalen!
Dat nijgen links, dat buigen regts!
Die pronkerij! die staatsiemalen!
Dat nooit op-rust-zijn! nooit alleen!..
Benauwender pijnbank is er geen.

En dan die staatszorg! dat bestier!
Dat wetten weven en herweven!
Dat passen daar, dat plooijen hier,
Om elk, zoo 't kon, zijn zin te geven,
Maar dat beschimpt wordt en gesmaad
Door die van 't werk het minst verstaat.

Hoor! hoor! is dat geen oproerkreet?..
't Onzinnig volk ging zamenzweeren;
Het graauw, dat wet en regt vertreedt,
Wil zijn regenten zelf regeren;
Het klautert uit zijn modderpoel
Tot op den purpren koningsstoel.

Vlugt! red uw leven, vorst van 't rijk!
Ontvlugt uw erfgoed en uw staten!
't Gepeupel schopt uw kroon in 't slijk
En sleept uw mantel langs de straten;
Vlugt, eer 't in dronken overmoed
Zijn messen verft met koningsbloed.

Ja, 't is wel zorglijk en wel zuur,
Dat diadeem- en scepter-dragen!
Zoo menig vorst bekocht het duur:
We aanschouwden 't nog weer dezer dagen!
Hij steekt gewis wel diep in rouw,
Die met een koning ruilen zou.

Voor mij, gezegend in mijn lot,
Ik mag de handen dankend vouwen;
Ik dank voor wat ik kreeg van God
En voor wat God mij heeft onthouên.
Met wat ik heb en wat ik mis —
Wie meent wel, dat hij rijker is?

1848.

BIJ DEN DOOD VAN EEN
KAMERMEISJE.

Zij was een wees, die vrienden had noch magen;
Zij was hier vreemd; zij kwam van wijd;
Zij kwam een dak, een leger vragen
En luttel brood voor trouw en vlijt.
Zij was zoo zacht, zoo zedig, zoo bescheiden;
Zij won het hart, nog eer ze sprak;
Bevoorregt, wie haar in mogt leiden
En opnam onder 't gastvrij dak.
Wat was zij vlug en welig en aanvallig!
Zij zweefde als op een donzen tred!
Wat was haar zilvren stem lieftallig!
Wat was haar taal beschaafd en net!
Wat was zij schoon!.. Hoe lachten uit haar trekken
De levenslust der blijde jeugd,

De reinheid, zonder kreuk of vlekken,
De kinderziel en de englendeugd!
Wat was zij goed! wat was zij diep bewogen
Met wie bedrukt zat en in leed!
Hoe gaarne mogt zij tranen droogen,
Terwijl een traan haar oog ontgleed!
En als zij bad..! o, Wie haar mogt aanschouwen
Bij 't fluistrend murmlen van haar beê,
Hij moest als zij de handen vouwen,
Hij bad onwillens met haar meê.
Neen, blanker ziel met meer aanloklijkheden,
Noch vromer hart met blijder geest,
Noch schooner vorm met kuischer zeden —
Zij waren nooit gepaard geweest.
Helaas, helaas! het was een kort verschijnen!
Zij was te teer, de tengre plant!
Zij ging aan 't welken, aan 't verkwijnen;
Zij aardde niet in 't vreemde land.
't Werd guur en kil en vochtig in dees streken;
Een koortskou greep in 't zwak gestel:
Daar lag zij, magtloos en bezweken,
En zei aan 't land en de aard' vaarwel:

Zij stierf!.. Welnu? dat lot is elk beschoren,
Aan dezen jong, aan dien bedaagd;
Er werd zoo veel toch niet verloren
Aan de onbekende kamermaagd.

Ze is dood... Welnu! — Er kwamen vrouwen binnen
En legden 't lijk betaamlijk af;
Zij speldden 't in een kleed van linnen,
Den opschik, dien men draagt in 't graf.

Er kwam een kist, een lijkkist met de schragen,
Het plankenhuis, dat allen toeft;
De doode werd er ingedragen,
Het deksel werd er opgeschroefd.

Er kwam een koets: de vracht werd ingeladen;
Er volgde een schaar, een kleene schaar...
o God! van al wie medetraden
Viel de uitvaart aan niet eenen zwaar!

Och, aan niet een, van al die achterbleven,
Ontvlood een zucht, een klagt, een woord;
Niet een „Vaarwel" werd meêgegeven,
Niet een „Tot weerziens!" werd gehoord!

De vreemde wees... wat mogt ze meer begeeren?
Niet elk nog werd verpleegd als zij:

Men liet haar hulp noch heul ontberen,
Men gaf ze een eerlijk graf er bij...
O God! o God! een toonbeeld zoo volkomen
Van onschuld en van lieflijkheid,
Met ruwe handen opgenomen,
Met koude harten uitgeleid!..
Ik zag het graf; ik heb de kist zien zinken,
Die zoo veel kostbaars was vertrouwd;
Ik zag de spâ des gravers blinken,
Die 't zand ter neer plofte op het hout.
Ik stond ontroerd, verdiept in duistre vragen,
In mijmring en gepeins verward,
Met de oogen op de groef geslagen
En weemoed in 't gebroken hart;
Ik zag in 't rond, of niemand stond te weenen,
Ik las en vorschte in ieders blik...
De kuil was digt, de schaar' toog henen,
En niemand plengde een traan — dan ik.

DE VOGELEN.

't Groen puilt naauwlijks uit de boomen,
Of daar zijn ze weer in 't hout,
Al die zwervers, jong en oud.
Waarvandaan toch of ze komen?
's Winters is er geen in 't woud.
Zeg eens, waar gij hebt gezeten,
Waar gescholen, bonte vlugt,
Die komt vallen uit de lucht?
Wie heeft daadlijk u doen weten,
Dat weer 't lentewindje zucht?

Hoe ze domplen, hoe ze stijgen,
Hoe ze wappren op de veer!
Zie, daar strijkt een troepje neer:
Hoe ze wieglen op de twijgen,
Hoe ze schomlen heen en weer!
Weest voorzigtig, al te dartlen!
Niet zoo woelig, niet zoo druk!
Krijgt toch maar geen ongeluk!
Met dat springen en dat spartlen
Brak er ligt een pootje stuk.

Hoe ze schaatren, hoe ze fluiten,
Gagglen hier en kaaklen daar!
Wat beweging! wat misbaar!
Hoe ze tjilpen, hoe ze tuiten,
Hoe ze gonzen door elkaâr!
Zouden ze aan elkander vragen,
Waar ze scholen in een bouw,
Waar ze huisden in een schouw,
En 't vertellen en het klagen
Wat ze leden van de kou?

Of misschien dat ze overleggen,
Waar 't nu groeizaamst op het land —
In de klei is of in 't zand;
Mooglijk, dat ze elkander zeggen
Waar gepoot werd en geplant.
Zie, daar drijven ze op de veder,
Na een kort en kloek beraad,
Met een golving op de maat,
Midden in mijn moesland neder...
Tuinman! pas nu op uw zaad!

Maar de tuinman, sluw en wakker,
Stond verborgen op de loer,
Waar ze pikten naar het voêr:
Paf! daar dreunt het langs den akker
Van een kruidschot uit het roer;
En in dwarling opgevlogen,
Rondgestoven heen en weer,
Weggefladderd heinde en veer,
Drijven ze als een wolk uit de oogen:
Nergens is een vogel meer.

Hoor eens, tuinbaas! 'k wil 't wel weten,
'k Hou mijn erwtjes liefst voor mij;
Stroopen staat ook niemand vrij;
Maar de vooglen moeten eten,
Even goed als ik en gij.
'k Voel mij 't hart van deernis raken,
Als ze, hunkrend naar het aas,
Siddren bij het minst geraas:
Hoor eens: als ze 't schaplijk maken,
Zie wat door de vingren, baas!

DE VISSCHERSWEEUW.

De golven bruisen weer en zwellen
En gulpen over 't slibbrig strand;
Er kabblen plassen in het zand,
Er borlen schuim en waterbellen.
Het anker spant weer aan den reep;
De vloed zet op, de pinken rijzen,
En naar wat streek de wimpels wijzen,
De visschersmannen klautren scheep.

't Is vol op d'oever. Vrouwen dragen
En kindren zeulen, elk zijn vracht.
De nooddruft wordt aan boord gebragt,
Wie weet voor hoeveel bange dagen!

Het zeil gaat op, het zwaard valt neer,
En of de golven dreigend koken,
De pinken zijn in zee gestoken,
En vrouw en kindren keeren weer.

Één keerde niet. Zij zit te staren.
Zij kwam het eerst, zij blijft het lest;
Zij houdt den strakken blik gevest
Op 't rustloos tuimlen van de baren.
Een knaapje drentelt af en aan
En vult haar schoot met schelp en horen...
Zij laat in 't mijmren zich niet storen,
Zoo lang de zon in zee blijft staan.

Helaas! wat was voor luttel weken
Haar 't jeugdig leven zoet en schoon!
Op 't hoofd een ben, aan 't hart een zoon!..
Toen mogt zij meê van zegen spreken!
Wat schreed zij kloek en moedig voort,
Als weer de vischvloot zee ging bouwen,
En bragt, zoo goed als andre vrouwen,
Den leeftogt voor haar man aan boord!

Maar 't was wel vreemd, bij 't laatste scheiden,
  Dat hij zoo dof zag en zoo bleek,
  Zoo vaak zijn kind langs de oogjes streek
En telkens de armen sloeg om beiden.
  Wat was hij stil in al 't gewoel
En neergedrukt bij 't afscheid-geven!
Zijn hand scheen in haar hand te beven...
  Dat was gewis een voorgevoel.

En zij — al had ze 't stil gezwegen —
  Zij had het nooit zoo kwaad gehad:
  Haar oogen werden telkens nat,
Hoe menigmaal zij ze af mogt vegen.
  En 't lieve kind, als wilde 't meê,
Het klemde zich aan vaders kleeren;
Het schreide luid bij 't wederkeeren
  En zag gedurig om naar zee.

Het voorspook loog niet. Wilde vlagen
  En holle vloeden beukten 't schip;
  Het stiet en brijzelde op een klip
En splinterde, uit elkaar geslagen.

De golven kaatsten met het want;
't Geflenterd zeildoek woei in 't ronde;
Het wrak ging, volgeplast, te gronde
En 't lijk des visschers dreef aan land.

Zij weende niet. Zij kon niet weenen:
Die laatste laafnis in den rouw
Was niet gegund aan de arme vrouw:
Zij starde droogoogs om zich henen.
Als marmer koud en stervensbleek,
Kwam ze in haar stulpje 's avonds weder,
En zat in doffe mijmring neder,
Tot weer de lange nacht verstreek.

Maar als weer 't Oosten op ging klaren
En de ochtend schemerde over 't meir,
Zat ze op het eenzaam zeestrand weer
En rolde 't oog weer langs de baren.
En na ze lijdzaam had gewacht
En uur aan uur weer was verloopen,
Sloot zij haar kluis weer 's avonds open...
Zoo slijt zij sedert dag en nacht.

Doch als een pink weer af zal steken
En vrouw en kind weer zeult en draagt,
Dan is ze onrustig en gejaagd,
Dan dreigt het zweet haar uit te breken.
Zij wenkt — zij wuift — zij roept hen aan;
Zij bidt ontferming voor de vrouwen;
Zij wil de mannen tegenhouên
En raden, niet in zee te gaan.

Soms ziet met deernis en bewogen
Een vreemdling, die verwijlt aan strand,
De jonge vrouw, gehukt in 't zand,
Met altoos regt-uit starende oogen.
Hij spreekt haar troost toe in haar wee;
Hij lokt haar uit, haar nood te klagen...
Zij geeft geen antwoord op zijn vragen,
Maar 't spelend knaapje wijst naar zee.

DE WIJSGEER EN HET KIND.

De wijsgeer, in gepeins verloren,
Zwierf mijmrend langs zijn eenzaam pad:
Hij zocht geheimen na te sporen,
Die de Almagt hem verborgen had.

Een strijdig twijflen en gelooven
Kruiste in zijn walend brein dooreen.
Nu zag hij vragend op naar boven,
Dan zag hij tastend om zich heen.

„Waartoe (zoo vroeg hij in zijn droomen)
Die schepping Gods, zoo ver ik staar?
Waar is 't heelal uit voortgekomen,
Die aardbol hier, die hemel daar?

En ik, ik-zelf, geheimvol wezen,
Dat hier een poos het stofkleed draagt,
Waarom ben ik aan 't niet ontrezen
En leef en aêm ik, ongevraagd?

Waartoe met nevlen u omwonden,
Gij, die gewrocht hebt wat bestaat?
Laat, Almagt! mij uw diepten gronden,
Laat mij een blik slaan in uw raad."

Zoo zonk hij weg in mijmeringen
En drong den doolhof verder door,
Maar hoe hij dieper in mogt dringen,
Te digter blinddoek hing hem voor:

En zwervend met onwisse schreden
De dalen in, de duinen rond,
Daar is hij 't zeestrand opgetreden,
Waar de oceaan te golven stond:

En de onafzienbre kolk voor oogen
En overdekt van 't luchtgewelf,
Daar staat hij weer, het hoofd gebogen,
En weer verzonken in zich-zelv'.

Hij staat ... wat mag zijn mijmring storen?
  Wat woelt en roert zich ginds aan 't strand?
Hij ziet een knaapje, hij treedt naar voren
  En ziet een kind, dat graaft in 't zand.

„Wat wilt ge, knaap? waarom dat graven?
  Wat spit en delft ge kuil aan kuil?"
— „Ik graaf een kuil hier aan mijn voeten,
  En schep er straks de zee in [illegible]:

Ik wil het zien — ik wil het weten,
  Wat zich daar wegschuilt voor mijn oog;
Ik wil die diepe zeekolk meten
  En hoos den bodem daarom droog."

Een schampre lach van mededoogen
  Was 't antwoord, dat de wijsgeer gaf,
En met d'onnoozlen knaap bewogen,
  Trad hij weer d'oever mijmrend af.

Maar stil!.. daar laat een stem zich hooren!
  Het is of ze aanruischt op den wind...
„Wie Gods geheimen na wil sporen,
  Die dwaas is dwazer dan dat kind."

DE BLOEMEN.

Schoonste tooi der jeugdige aarde
Op haar kleed van loof en kruid!
Sprengt gij weer uw geuren uit
Langs de perken van mijn gaarde?
Zet ge, wieglend aan mijn voet,
Weer de kroon u op het sprietje?
'k Heet u welkom met een liedje:
Lieve bloemen! weest gegroet.

'k Heb van de eerste kinderdagen,
Pronk der schepping! u bemind;
Reeds bekoorlijk zijt ge 't kind,
Tulpenbedden, rozenhagen,

Mengling aller tint en kleur,
Wondervormig duizendwerven,
Beeld der schoonheid door uw verwen,
Waas der onschuld door uw geur!

Pracht van hair- en halssieraden
Is geen opschik voor de maagd:
't Fraaiste hulsel, dat ze draagt,
Is een bloemknop in zijn bladen.
Wát strooit ge aan haar voeten uit,
Als haar echtknoop wordt gesloten?
Bloemen zijn het, speelgenooten!
Bloemen strooit gij voor de bruid.

Wordt aan de echtkoets ooit geschonken,
't Voorregt, dat zoo zeldzaam is,
Op den gouden bruiloftsdisch
Staan de bloemen weer te pronken.
Knapt het veezlig draadjen af,
Wordt ons stof ter rust gedragen,
Trouwe vrienden, kroost en magen
Strooijen bloemen op ons graf.

Rijkste beeldspraak aller talen,
  Tolken van wat lieflijk luidt!
  Al wat rein is drukt gij uit,
Al wat schoon is moogt gij malen.
  Bloemen snoeren als een knoop,
't Zijn herinrings onderpanden;
Liefde vlecht zich rozenbanden;
  Bloemen zijn een beeld der hoop.

'k Dorst somwijl vermetel vragen,
  Als ik doolde in veld en bosch,
  Of natuur, hoe rijk van dos,
Nog niet schooner kleed kon dragen?
  Maar het grasbloempje aan den vliet
Fluisterde, uit het loof gerezen:
Wat ook schooner nog kon wezen,
  Immers bloemen konden 't niet?

Milde Schepper aller dingen,
  Die ons kleedt en voedt en laaft,
  En een vatbaar zintuig gaaft
Ook voor hooger zegeningen!

Reeds uit bloemen, goede God!
Uit haar kelken, uit haar kleuren
Schijnt een waas ons toe te geuren
Van een reiner zielsgenot.

Met den ademtogt en 't leven,
Bliest gij ons den schoonheidszin,
't Merk dier hooger afkomst in,
Die aan 't stof werd ingeweven;
En langs de ons geschonken kluit
Deedt ge niet slechts vruchten groeijen,
Maar ook bloemen doet ge bloeijen,
Zelfs tot boven 't koren uit.

GRAFLIEDJE.

Is eens de taak, die God ons gaf,
Ten eind gesponnen en geweven,
Dan lost Hij ons van d'arbeid af
En 't al te zorgvol leven.

Dan zijgen we op de peluw neer,
Vermoeid van 't werken en van 't waken;
Dan klept er hier geen bengel meer,
Die ons zal wakker maken.

Wij slapen, van het pak ontlast,
Dat daaglijks hier werd opgenomen;
Wij slapen, ongestoord en vast,
En woelen niet noch droomen.

De bedsteê zij maar eng en kleen,
Een ruimer plaats ware overbodig;
Ze is groot genoeg voor ons alleen:
Wij hebben luttel noodig.

Een kussen, waar het hoofd op ligt,
Een nachtrok, om het lijf geslagen,
En alles stil en alles digt:
Wie heeft nog meer te vragen?

Wij zijn den haat en de afgunst kwijt,
Die ons beloerden, waar wij gingen;
Geen mensch, die onze plaats benijdt
Noch zich er in wil dringen.

En of de wereld wrokke en gist'
En tweespalt en beroering duren,
Wij hebben met geen schepsel twist
Noch last van onze buren.

Wie maken moog en breken moog
En timren moog aan luchtkasteelen,
Wij slaan niet eens een vlugtig oog
Naar al die kinderspelen.

We slapen vroeg, we slapen laat,
We blijven liggen zoo wij lagen;
Wij denken en wij doen geen kwaad
En moeten 't niet verdragen.

Hier keert geen trotschaard ons den nek,
Omdat er goud zit op zijn kleêren;
Hier is geen weelde, geen gebrek;
Hier zijn geen knechts en heeren.

De schooijer, als de vorst van 't rijk,
Legt hier den staf neer en gaat slapen;
Hier zijn ze beide weer gelijk,
Gestorven als geschapen.

En werd in 't leven last en lust
Niet elk in de eigen maat gegeven,
Aan allen geeft het graf de rust,
Die niemand had in 't leven.

Moog, moog de peluw, die ons wacht,
Gemaklijk zijn geschud voor allen,
En we, onbezwaard, gerust en zacht,
Den slaap in de armen vallen!

En als eens de ochtend dagen zal,
Die weer de graven los zal maken,
Zoo doe het jongst bazuingeschal
Ons zonder schrik ontwaken!

Kroon, goede God! vervul de hoop
Op de aanbraak van dien blijden morgen,
En moog de nieuwe levensloop
Zoo rijk niet zijn aan zorgen!

En mogen wij, zoo dwaas niet meer,
Na de ondervinding van 't verleden,
't Vernieuwd bestaan in beter sfeer
Wat nuttiger besteden!

DE PLEEGZUSTER.

'k Heb haar gezien; 'k heb in haar ziel gelezen;
Haar ziel weerspiegelde in haar oog;
'k Zag wat gevoel haar borst bewoog
In elken trek van 't engelachtig wezen.
'k Heb haar gehoord: ik dronk haar zilvren toon
Begeerig in en liet geen woord me ontglippen;
Nooit hing mijn hart aan liever lippen
En wat ze sprak, het luidde schoon.

Neen, waan niet, dat Natuur haar had vergeten;
Dat zij, stiefmoederlijk bedeeld,
Niet oogbekoorlijk was van beeld,
Dat zij niet minnenswaard mogt heeten;
Dat ze uit bewustzijn van toch nooit

Den bruidskrans in het hair te zullen dragen,
Den sluijer zich had omgeslagen,
Den halsdoek zich had digtgeplooid:
o, Wie op schoonheid roemen mogen,
Zij mogt dat met haar lelievel,
Haar zachten blos, haar sprekende oogen,
Haar tooverzoeten glimlach wel.
Neen, hoe verhuld haar vormen waren
In 't effen zwart en stemmig kleed,
Niet een toch, die haar aan mogt staren,
En dien zij 't hart niet kloppen deed.

Of waan niet, dat naargeestige gedachten,
Bedrukt gemijmer en gezucht,
En vroomheid, die de wereld vlugt,
Haar in het somber klaaghuis bragten;
Dat zij uit huivring voor genot,
Uit afschuw van onschuldige vermaken,
(Als waar' de vreugde een zonde tegen God!)
Aan 't krankbed zat te dweepen en te waken:
o, Zij was schalk en vol van geest
En wars van angstig woordenwegen;

Zij was voor kortswijl niet bevreesd
Noch bij onnoozle scherts verlegen.
Wat kon zij kouten aan den disch
En dartel in de feestvreugd deelen!
Wat mogt ze graag met kindren spelen,
Zoo vrolijk als een kind het is!

Maar als er ernst kwam in haar trekken,
Als andre vreugd, als zielsvermaak
Den blos verdonkerde op haar kaak
Bij méér dan zoete dischgesprekken;
Als zij ter neer zat in een kring,
Waar menschenliefde 't hart ontgloeide,
Waar Christenzin haar aandacht boeide
En ze aan des sprekers lippen hing; —
Of, als zij zelf — eerst bloode en ingetogen —
Dan stouter — dan met geestdrift en met klem,
Op hare beurt, deed luistren naar haar stem,
Nu zielverheffend, dan bewogen;
Als zij van 't menschlijk lijden sprak,
Van de armoê, in haar kluis verborgen,
Van 't krankbed met zijn bange zorgen,

Den bruidskrans in het hair te zullen dragen,
Den sluijer zich had omgeslagen,
Den halsdoek zich had digtgeplooid:
o, Wie op schoonheid roemen mogen,
Zij mogt dat met haar lelievel,
Haar zachten blos, haar sprekende oogen,
Haar tooverzoeten glimlach wel.
Neen, hoe verhuld haar vormen waren
In 't effen zwart en stemmig kleed,
Niet een toch, die haar aan mogt staren,
En dien zij 't hart niet kloppen deed.

Of waan niet, dat naargeestige gedachten,
Bedrukt gemijmer en gezucht,
En vroomheid, die de wereld vlugt,
Haar in het somber klaaghuis bragten;
Dat zij uit huivring voor genot,
Uit afschuw van onschuldige vermaken,
(Als waar' de vreugde een zonde tegen God!)
Aan 't krankbed zat te dweepen en te waken:
o, Zij was schalk en vol van geest
En wars van angstig woordenwegen;

Zij was voor kortswijl niet bevreesd
Noch bij onnoozle scherts verlegen.
Wat kon zij kouten aan den disch
En dartel in de feestvreugd deelen!
Wat mogt ze graag met kindren spelen,
Zoo vrolijk als een kind het is!

Maar als er ernst kwam in haar trekken,
Als andre vreugd, als zielsvermaak
Den blos verdonkerde op haar kaak
Bij méér dan zoete dischgesprekken;
Als zij ter neer zat in een kring,
Waar menschenliefde 't hart ontgloeide,
Waar Christenzin haar aandacht boeide
En ze aan des sprekers lippen hing; —
Of, als zij zelf — eerst bloode en ingetogen —
Dan stouter — dan met geestdrift en met klem,
Op hare beurt, deed luistren naar haar stem,
Nu zielverheffend, dan bewogen;
Als zij van 't menschlijk lijden sprak,
Van de armoê, in haar kluis verborgen,
Van 't krankbed met zijn bange zorgen,

Waar hoop op Gods genade ontbrak; —
Als zij 't gevoel, het nameloos verblijden,
't Genot beschreef, dat haar doorvloot,
Zoo vaak ze een droppel balsem goot
In 't zielewee en 't ligchaamslijden:
o, Dan — bij die tafreelen, bij dat vuur,
Dien toon, die taal, die sprekende gebaren...
Een godheid scheen haar ingevaren:
Zij werd van hemelsche natuur.

'k Was haar nabij. Zij ging het huis verlaten,
Waar zij gewaakt had, nachten lang.
't Stond bij haar aankomst veeg en bang;
Noch kunst noch heulsap mogten baten.
Gevoelloos lag de kranke neer;
Het breekend oog had uitgeschenen;
Zij zag niet bidden en niet weenen;
Zij kende gade en kroost niet meer.
Maar, scheen de laatste hoop vervlogen,
De trouwe pleegster waakte toch:
Een trage polsslag trilde nog,
Het zwijmend hart werd nog bewogen.

Geen trek ontging er aan haar blik;
Geen adem scheen haar oor te ontslippen;
Het was of zij den jongsten snik
Terug hield van de bleeke lippen;
Het was of zij de laatste vonk
Weer aanblies en voor uitgaan hoedde,
Of zij het smeulend sprankje voedde,
Dat flikkrend nog bij poozen blonk.
God dank, God dank! haar zorg was niet verloren!
Een straal van hoop brak langzaam aan;
't Bezweken hart ging sneller slaan;
Een kreunend zuchten liet zich hooren.
En met een vreugd, die uit haar oogen lacht,
Met dankbre hoop verdubbelt zij haar zorgen;
Zij waakt van d'ochtend tot den nacht
En van den avond tot den morgen.
't Is of de taak haar nooit vermoeit,
Of niets den pligt haar zwaar doet achten;
't Is, al verflaauwen ook haar krachten,
Of warmer liefde weer ze ontgloeit.
Zij werd beloond: de doodsbô werd verdreven;
Zij bad Gods hulp: Gods hulpe heeft gered;

Reeds voelt zij zich van 't smartlijk bed
Een kus- een zachten handkus geven.
Hoe dringt zich alles om haar heen
En dankt en zegent haar om strijde!
Wat werd het somber klaaghuis blijde,
Waar ze als een engel Gods verscheen! —
Haar taak is af. Weer andre pligten wegen.
Zij woelt zich los van klein en groot;
Doch, bij 't vaarwel aan d'echtgenoot,
Houdt haar zijn vaster handdruk tegen.
Zijn hart is vol, maar zonder vrucht
Zoekt hij naar woorden en naar lucht;
Hij kan alleen met tranen spreken;
En — als beschaamd om wat hij doet —
Waagt hij ter sluik bij d'afscheidsgroet
Een goudstuk in haar hand te steken...
Zij schrikt, en op haar lippen beeft
Een antwoord... maar nog eer zij 't geeft,
Plooit zich een glimlach op haar wezen:
„Dank (zegt ze) dank voor 't welkom goud;
Het zal de krankte half genezen,
Waar de armoê wacht aan 't ziekbed houdt.

Daar, derwaarts ijl ik uit uw midden;
Men wacht mijn hulp er slechts voor één:
Ik draag er hulp voor állen heen;
Het gansch gezin zal voor u bidden."

En van 't bordes daalt ze in de duffe kluis
Met vreugdevoller liefde neder.
„Hier (zegt ze) hier heraâm ik weder;
Het werd mij te eng, ginds in dat heerenhuis.
Hier is mijn plaats, de werkkring, mij ontsloten;
Hier is hij zoet, mijn kostbre pligt;
Ginds, bij de rijken en de grooten,
Valt mij de luttle taak te ligt.
Niets, niets ontbrak er. Nacht en morgen
Stond me elk ten dienst. Ik werd ontzien,
Ik werd gespaard. Men hielp mij zorgen;
Men gaf me een goudstuk bovendien...
Neen, 't is niet dáár, dat ik het meest mag danken
Voor wat mij God te plegen geeft:
Het is aan 't stroobed van de kranken;
't Is waar de koorts geen deksel heeft;
't Is waar ik koestren mag en warmen

Den bruidskrans in het hair te zullen dragen,
Den sluijer zich had omgeslagen,
Den halsdoek zich had digtgeplooid:
o, Wie op schoonheid roemen mogen,
Zij mogt dat met haar lelievel,
Haar zachten blos, haar sprekende oogen,
Haar tooverzoeten glimlach wel.
Neen, hoe verhuld haar vormen waren
In 't effen zwart en stemmig kleed,
Niet een toch, die haar aan mogt staren,
En dien zij 't hart niet kloppen deed.

Of waan niet, dat naargeestige gedachten,
Bedrukt gemijmer en gezucht,
En vroomheid, die de wereld vlugt,
Haar in het somber klaaghuis bragten;
Dat zij uit huivring voor genot,
Uit afschuw van onschuldige vermaken,
(Als waar' de vreugde een zonde tegen God!)
Aan 't krankbed zat te dweepen en te waken:
o, Zij was schalk en vol van geest
En wars van angstig woordenwegen;

Zij was voor kortswijl niet bevreesd
Noch bij onnoozle scherts verlegen.
Wat kon zij kouten aan den disch
En dartel in de feestvreugd deelen!
Wat mogt ze graag met kindren spelen,
Zoo vrolijk als een kind het is!

Maar als er ernst kwam in haar trekken,
Als andre vreugd, als zielsvermaak
Den blos verdonkerde op haar kaak
Bij méér dan zoete dischgesprekken;
Als zij ter neer zat in een kring,
Waar menschenliefde 't hart ontgloeide,
Waar Christenzin haar aandacht boeide
En ze aan des sprekers lippen hing; —
Of, als zij zelf — eerst bloode en ingetogen —
Dan stouter — dan met geestdrift en met klem,
Op hare beurt, deed luistren naar haar stem,
Nu zielverheffend, dan bewogen;
Als zij van 't menschlijk lijden sprak,
Van de armoê, in haar kluis verborgen,
Van 't krankbed met zijn bange zorgen,

Waar hoop op Gods genade ontbrak; —
Als zij 't gevoel, het nameloos verblijden,
't Genot beschreef, dat haar doorvloot,
Zoo vaak ze een droppel balsem goot
In 't zielewee en 't ligchaamslijden:
o, Dan — bij die tafreelen, bij dat vuur,
Dien toon, die taal, die sprekende gebaren...
Een godheid scheen haar ingevaren:
Zij werd van hemelsche natuur.

'k Was haar nabij. Zij ging het huis verlaten,
Waar zij gewaakt had, nachten lang.
't Stond bij haar aankomst veeg en bang;
Noch kunst noch heulsap mogten baten.
Gevoelloos lag de kranke neer;
Het breekend oog had uitgeschenen;
Zij zag niet bidden en niet weenen;
Zij kende gade en kroost niet meer.
Maar, scheen de laatste hoop vervlogen,
De trouwe pleegster waakte toch:
Een trage polsslag trilde nog,
Het zwijmend hart werd nog bewogen.

Geen trek ontging er aan haar blik;
Geen adem scheen haar oor te ontslippen;
Het was of zij den jongsten snik
Terug hield van de bleeke lippen;
Het was of zij de laatste vonk
Weer aanblies en voor uitgaan hoedde,
Of zij het smeulend sprankje voedde,
Dat flikkrend nog bij poozen blonk.
God dank, God dank! haar zorg was niet verloren!
Een straal van hoop brak langzaam aan;
't Bezweken hart ging sneller slaan;
Een kreunend zuchten liet zich hooren.
En met een vreugd, die uit haar oogen lacht,
Met dankbre hoop verdubbelt zij haar zorgen;
Zij waakt van d'ochtend tot den nacht
En van den avond tot den morgen.
't Is of de taak haar nooit vermoeit,
Of niets den pligt haar zwaar doet achten;
't Is, al verflaauwen ook haar krachten,
Of warmer liefde weer ze ontgloeit.
Zij werd beloond: de doodsbô werd verdreven;
Zij bad Gods hulp: Gods hulpe heeft gered;

En laafnis meêbreng in den schoot;
't Is waar ik soms een zachter brood
Mag schuiven op den disch der armen;
't Is waar ik derven moet met hen,
Aan hunnen haard ben neergezeten,
Uit hunne schalen meê moet eten,
Ik, die niet meer, niet beter ben.
Dáár mag mij 't hart van dankbre vreugde zwellen,
Als ik, in 't nachtlijk uur alleen,
Den tragen klokslag, een voor een,
Aan 't schamel bed zit na te tellen;
Als allen sluimren, ik slechts waak
En alle zorgen mij verbleven,
Dan mag ik trotsch zijn op mijn taak
En 't voorregt, mij van God gegeven.
o, Dáár te helpen, dáár de smart
Te lenigen, het leed verzachten,
De peluw schudden, minder hard,
De lippen laven als ze smachten;
Dáár troost te storten in 't gemoed,
De ziel tot lijdzaamheid te nopen,
Op God en zijn genâ doen hopen

En meê te bidden — dat is zoet!
Neen, geen genot, dat bij het mijn mag halen,
Als ik de naakte kluis verlaat,
Waarin ik laafnis bragt en baat
En zegen op mijn hulp zag dalen.
o, Wie maar eens het ondervond
Wat blijdschap dan mij klopt in de âren,
Hij ging in mijne plaats wel garen,
Zoo vaak mij God naar de armen zond."

Dat hoorde ik uit haar eigen mond.

En diep ontroerd, tot in de ziel bewogen,
Staarde ik haar lang en spraakloos aan;
Ik wischte heimlijk mij een traan
En wendde met een zucht mijn oogen.
Ik stond beschaamd van pijnlijk zelfgevoel,
Onrustig, als beschuldigd van 't geweten;
Die deugd mogt ik mijn deugd niet heeten;
Mijn hart was bij haar hart zoo koel!
o God, die in mijn binnenst hebt gelezen!
Gij zaagt er, wat ik wenschte en bad:

't Was dat ik zulk een deel bezat,
Zoo rijk aan liefde als zij mogt wezen.
Ja, 't voorregt is benijdenswaard,
Het mild geschenk van zulk een zegen,
Die hemellust om goed te plegen,
Die ingeschapen englenaard! —
God, van wien we elk ons deel ontvingen!
Begiftigt ge in uw wijzen raad
Niet allen naar dezelfde maat,
(Zoo peinsde ik in mijn mijmeringen)
Hebt ge in uw vrijmagt d'een ontzegd,
Wat d'andren werd in 't hart gelegd
En van natuur is aangeboren;
o, Almagt, die geen grenzen hebt!
Als Gij ook uitverkoornen schept,
Zij, zij is een van de uitverkoren.

HERINNERING.

Genoeglijk is 't, in 't eenzaam avonduur,
't Betreden pad nog eens weer langs te treden,
Te mijmren van 't verloren en 't verleden
En 't afgewisseld zoet en zuur.

Ik haal ze gaarne en dikwijls voor mijn geest
De beelden, die geen tijd heeft uitgewreven;
'k Herleef nog vaak mijn weggevloten leven
En heb terug, wat is geweest.

Niet u-alleen bewaarde ik steeds getrouw,
Herinring aan 't geluk van blijder jaren!
'k Heb ook ze lief, hoe bitter bang ze waren,
De dagen van geleden rouw.

Ja, 't is mij zoet, in peinzende eenzaamheid,
Mijn smarten soms, mijn wonden na te tellen,
Nog eens een traan in 't oog te voelen zwellen,
Een traan, om vroeger leed geschreid.

'k Roep niet altoos u bloeijend schoon en jong,
Geliefde vrouw! voor mijn verrukte zinnen,
Als toen ik zwoer u levenslang te minnen
En 't weerwoord van uw lippen vong:

Of, toen ge als bruid, uw hart geklemd aan 't mijn',
Den blanken arm hield om mijn hals geslagen,
En ik van vreugd, van overmoed dorst vragen,
Wie zaliger dan ik mogt zijn!

Neen, 'k haal u ook, in 't worstlen met den dood,
En stervend weer voor mijn verstarde blikken;
Ik hoor op nieuw u 't nokkend afscheid snikken,
Als toen mijn hand u de oogen sloot.

'k Roep niet alleen mij 't nameloos genot,
Den wellust weer, die tintelde in mijn aders,
Toen ik den rang en 't harte ontving eens vaders
En als versmolt in dank aan God:

Neen, 'k haal mij ook, al grieft mij 't pijnlijk diep,
Het wee terug en de angsten, die wij leden,
Wanneer Gods raad, in weerwil onzer beden,
Wat ons geleend was, van ons riep.

Ja, 't is mij lief, dat vlijmend zielsverdriet:
Ik sta 't niet af, wat wonden 't heeft gereten;
Ik kocht het duur: ik wil het nooit vergeten;
Ik ruil voor goud mijn tranen niet.

Getuigt het, gij, wiens harte eens heeft gebloed,
Wien eens de kelk des lijdens werd geschonken!
Hoe wrang zij waar', hoe noô zij werd gedronken,
Mengt in den nasmaak zich geen zoet?

Is 't geen genot, dat heimlijk wee der ziel,
Die stille smart, dat in 't verborgen treuren;
Is 't niet de band, die zich niet los laat scheuren
Van wat er hier ons hart ontviel?

Ik hou hem vast, dien heilgen zieleband;
Geen tand des tijds, geen noodlot zal hem slaken;
Hij brak niet af, toen levensdraden braken:
Hij reikt tot in het beetre land.

Weest mij getrouw, verschijnsels mij zoo dier!
Verduister niet, gij spiegel van 't vervloden!
o, Breng mij vaak mijn onvergeten dooden
Van uit de hooger sferen hier.

Zij bleven mijn, al scheidt ons 't graf van een;
Ik daag hen op; ze ontwaken en zij komen;
Ik zie, ik hoor, ik spreek hen in mijn droomen...
Vlugt, zoete mijmring! vlugt niet heen. —

Ik dank u, God! ik dank u voor zoo veel:
Gij waart mij goed: 'k herdenk het menigmalen;
Moest ik mijn cijns der droefheid soms betalen,
Ik had aan blijdschap ook mijn deel:

Maar dubbel dank, dat gij voor 't lijdend hart
Nog zoetheid mengt ook in de wrangste teugen,
En nog zoo vaak van uit het trouw geheugen
Genot drupt in de kelk der smart.

IN EEN ZOMERNACHT.

Allengs omsluijert weer zich de aarde
Met scheemrend avondlicht;
Langs bed en bloemperk in de gaarde
Gaan weer de kelken digt;
De stilte zijgt, zoo ver we staren,
Op beemd en dreven neer,
En schudt een togtje nog de blåren,
Geen vogel roert zich meer.

Met elken aanblik om ons henen,
Krimpt telkens de omtrek in;
Reeds zijn de heuvlen ginds verdwenen
Met kerk en torentin,

Het land versmelt, de wouden slinken;
't Verschiet wordt weggevaagd;
De wereld schijnt in 't niet te zinken
Met wat zij heerlijks draagt.

Maar zie! zie rond, zie op naar boven!
Het hel gestarnte straalt:
Dáár wordt de sluijer weggeschoven,
Als hier de nevel daalt.
Wat gouden glanzen, zilvren vlekken
Aan 't onbegrensd azuur!
Wat zonnen, die, hoe meer we ontdekken,
Vermeerdren op den duur!

Verheffend schouwspel! blijde luister
Voor 't opgeklaard gezigt!
't Zij hier beneden tastbaar duister,
Wij zien daarboven licht.
Omhoog den blik! het hart ten hoogen!
De nacht zink' neer, wat nood?
Als de aarde wegdrijft uit onze oogen,
Rolt zich de hemel bloot.

DE BRAND.

De noodklok bengelde in 't gehucht.
De dorpers, pas in slaap gezonken,
Ontwaakten, schrikkende opgeklonken,
En duizelden van 't wild gerucht.
't Is brand, 't is brand! De sparren kraken,
De wanden scheuren. Stal en schuur
En huis en keet zijn rook en vuur.
De hooiberg en de houtmijt blaken.
Een vonk was uit de schouw gespat,
Het rieten dak had vlam gevat;
Nu kronkelt zij langs al de daken.
Een enkle vonk vernielt een stad.

Verschriklijk is die rosse pracht,
Die lichtstroom, eensklaps aangebroken,

Alsof de dagtoorts ware ontstoken
In 't holste van den zwarten nacht. —
Ontzettend is het vuur van kracht:
Geen grendels weten 't af te sluiten,
Geen dammen zetten 't perk en paal,
Het bijt door hardsteen en metaal,
Het perst door wulf en rots naar buiten;
Het sloopt, verslindt, vermaalt tot gruis,
Verteert wat mot en roest ontzagen,
En 't marmren hof en 't leemen huis
Wordt opgeschept en weggedragen.

Help, help! al feller blaakt de gloed,
Al banger kreeten doen zich hooren!
Er kan nog meerder gaan verloren
Dan enkel huis en have en goed:
Help, help! het vuur wint voet aan voet!
De hulp schiet toe van allerwegen;
't Gevaar ontgloeit den moed te meer;
De nokken worden opgestegen,
Het brandend dakhout ploft ter neer;
De ladders worden toegestoken:

De waterputsen leêggeplast;
Geen staldeur blijft onopgebroken,
Geen slagboom op de schaapskooi vast.
Goddank, gered is allen 't leven!
De vuurwolf mist zijn besten buit:
't Ontwaakt gezin kwam veilig uit;
Het laatste rund werd uitgedreven.
En woester loeit en bruist de vlam
En grijpt en golft langs nok en wanden,
Alsof ze grammer sloeg aan 't branden,
Omdat het kostbaarst haar ontkwam.
Een zee van vonken stuift naar boven,
Een laaije vuurklomp gloeit en blaakt.
Hoe knettert alles, knapt en kraakt!
't Is of de brand niet uit zal dooven,
Voor alle hout tot asch verstoven
En alle steen is puin gemaakt.

En met gevouwen handen staat
De nijvre landman 't aan te staren,
Hoe alle vrucht van zoo veel jaren,
Van zoo veel vlijt in rook vergaat.

't Was zuur verdiend en traag verkregen,
Wat daar zoo eensklaps wordt vernield;
Hoe veel hem God ook nog behield,
Hij kan niet danken voor dien zegen.
Hij staat als roerloos en verdoofd
En aan zijn plek als vastgeklonken,
En cijfert na wat in die vonken
Op nieuw hem telkens wordt ontroofd.
't Is of hij 't hart zich toe voelt nijpen
Als hij een rookwolk op ziet gaan
En weer een vlam naar buiten slaan;
Maar, hoe hem 't schouwspel aan moog grijpen,
Toch wil zijn oog er niet vandaan.

Op eens... daar stijgt een schrille kreet!
„Zijn al de kindren 't wel ontkomen?
Ik heb er twee slechts meêgenomen:
Spreek, spreek, wie van mijn andren weet!"
— „God!" roept met schrik en huivrend beven,
De ontstelde vader: „'k Heb alleen
Den oudste bij mij, anders geen!
Waar — waar zijn de andren dan gebleven?"

— „Hier!" roept een stem van uit de schaar':
„Ik heb er een nog uitgedragen,
Hoe snel de vlam ons na mogt jagen;
Het kind verkeerde in doodsgevaar."
„Maar dan mijn vijfde..? Wie mag 't weten?
Ik had er vijf! Heb medelij!"
Zoo kreet de moeder. „God! sta bij!
Is dan mijn vijfde toch vergeten?"
Men zoekt, men roept: Waar is 't? waar is 't?
Men luistert, of zich niets laat hooren;
Maar alles zwijgt; geen mensch, die 't wist!
Men gaf de laatste hoop verloren:
Het vijfde was en bleef vermist.

De vader wringt in zelfverwijt,
In radeloozen angst, de handen.
Laat alles nu tot asch verbranden!
Hij is nu meer dan alles kwijt.
Een koortskou huivert door zijn âren;
Het vreeslijk denkbeeld stolt zijn bloed:
Het kind in huis en 't huis in gloed!
Het doodzweet druppelt van zijn hairen,

En als verwilderd en ontzind,
In woeste wanhoop losgestoven,
Gilt, jammert hij en huilt naar boven:
„o God! mijn kind! mijn dierbaar kind!”
Een oogenblik... hij is besloten!
Hij wil terug, terug in 't huis,
Al moet gezocht in 't gloeijend gruis
En 't leven er bij ingeschoten;
Hij wil terug, hij hoort geen raad;
Hij stoot hen af, die hem omringen;
Hij wil den vuurpoel binnen dringen;
Hij vliegt er heen... hij komt te laat.

Hij komt te laat, want, uit een regen
Van vonken, uit een wolk van smook,
IJlt, door de kolen en den rook,
De moeder met het kind hem tegen.
Zij had geweifeld noch vertraagd;
Zij was de menigt' doorgevlogen,
Toen nog gegist en overwogen
En rondgezocht werd en gevraagd.
Zij was in 't brandend huis verdwenen,

En voor de vlammen onverschrikt,
Had ze in die hel van vuur geblikt
En rondgegrepen om zich henen.
Ze zocht, ze riep... En hemel! hoor!
Is dat geen stem..? Haar polsen jagen;
De siddrende armen uitgeslagen,
Dringt zij al diep en dieper door.
En, of haar vlam en hitte stuiten,
En of het vuur en vonken spat,
Daar heeft ze, o God! haar kind gevat
En vlugt er gillend meê naar buiten.
Met open hals en vliegend hair
Zijgt ze uitgeput en magtloos neder...
Rondom haar henen dringt de schaar'...
Als uit een droom ontwaakt ze weder,
En elk wil weten hoe? en waar?
Ze zwijgt, ze kon geen antwoord geven;
Zij wist niet waar, zij wist niet hoe:
God had haar 't kind aan 't hart gedreven...
Dat voorregt kwam een moeder toe.

WINTER.

Natuur lei weer haar siersels af,
Haar tooi van bloemen en van blâren,
Haar diadeem van korenairen,
Haar groen-omwoelden tooverstaf.
Zij geeft geen vruchten meer te rapen;
Zij legt geen blos meer op het fruit;
Zij sprengt geen geur meer op het kruid;
Zij ligt vermoeid en vast te slapen
En rust van d'arbeid uit.

Zie, met een warm en wollig laken
Is ze overspreid in veld en bosch;
Zoo sluimert ze in haar winterdos,
Tot weer het uur slaat om te ontwaken.

Maar ook al slaapt ze, marmerkoud
En zonder polsslag, zonder leven,
Toch is ze heerlijk en verheven,
Toch is ze schoon in 't naakte woud
En in de dorre dreven.

Stil! stil! ontrust haar niet. Van hier,
Gij schel rumoer der wufte steden!
Terug met rinkeltuig en sleden
En brieschend span en bonten zwier.
Draaf, wedren langs uw praalgebouwen,
Langs plein en gracht van poort tot poort,
Luidruchte steëling, suizlend voort,
Maar laat in velden en landouwen
De sluimrende ongestoord.

Stil! niets beweegt zich — niets in 't ronde.
Geen boschloof ruischt, geen woudbeek vliet;
Geen vogel wekt haar met zijn lied,
De schoone slaapster op haar sponde.
't Is plegtige eerbied om haar heen;

't Is sabbatrust, zoo ver we staren;
Een heilig huivren rilt door de âren;
't Is of we alleen — met God alleen —
Hier, in zijn tempel, waren.

Ja, 't is een schouwspel, treffend grootsch,
Dat open veld, die naakte hagen,
Dat witte kleed, haar omgeslagen,
Dat indrukmakend beeld des doods.
Het grijpt mij aan met wondre krachten;
't Versmelt in d'afstand voor mijn oog
Den aardbol met den hemelboog;
Het wekt gepeinzen, 't schept gedachten
En voert den geest omhoog.

o, 't Is mij zoet, in mijmeringen,
Te kruisen door d'ontblaarden beemd;
Aan de aarde en al haar woeling vreemd,
Een dieper uitzigt in te dringen;
Te doolen, waar geen voetpad leidt,
Te dweepen, waar geen menschen komen,

En, als van de aardkluit opgenomen,
Bij 't zacht gesuis der eenzaamheid
Van 't beetre land te droomen.

Ja, wijze lessen prent gij in,
Gij, grijze winter, streng van trekken!
Gij weet ontzag in 't hart te wekken
En woorden spreekt gij, diep van zin.
Gaan weer de ontdooide beken vlieten,
Wordt weer het woudkoor opgeleid,
En 't bloembed voor natuur gespreid,
Zoo roept haar lokstem tot genieten:
Gij spreekt van de eeuwigheid. —

Omvangt mij dikwijls, dorre dreven,
Ontheisterd veld, geplonderd hout!
Het is mij goed in 't somber woud,
Als de ijzels aan de beuken kleven.
't Is mij niet leêg in 't ledig oord:
Ik heb er beelden om zien dwalen,
Zoo als geen aardsche kleuren malen;

Ik heb er stemmen aangehoord
In bovenaardsche talen.

De schemer valt, de nacht genaakt;
Vaartwel, landouwen! rust in vrede!
Ik neem een zielzucht van u mede,
Een heimwee, dat naar boven haakt.
Zie! de aangestoken starren weemlen:
'tIs of haar flikkrend licht mij groet...
Hoe prachtig is die zilvren gloed!
Ontvangt mijn handkus, hooge heemlen,
Die zoo veel hopen doet!

WELDOEN.

Wie wil, dat hem zijn beker wijn
Des avonds dubbel goed zal smaken;
Wie 't leven zich wil zoeter maken
En van zijn dag te vreden zijn,
Hij neem' er 't middel voor te baat,
Dat ieder helpt en niemand schaadt.

'tIs als een balsem voor 't gemoed;
Het stort ons vrede en vreugd in de âren;
Wie 't koopen kan, en toch laat varen,
Hij weet niet hoe verkeerd hij doet.
Begeert gij 't voorschrift? Nu kom aan!
't Zal hier in weinig regels staan.

Hoor, hoor dien grijsaard, arm en krank,
Om koestring en verkwikking smeeken:
Sprei op zijn bed een warmer deken,
Zet op zijn disch wat spijs en drank;
Voeg nog een woord van troost er bij,
En — hoe gevoelt ge u? zeg het vrij!

Ginds, ginds daar steekt een weeuw in nood:
Ze knielt in wanhoop, biddend, neder:
Ga, wees Gods engel! hef haar weder;
Geef aan haar naakte kindren brood;
Vergeet uw geldbeurs, als ge gaat,
En — zeg mij, hoe u 't harte slaat?

Daar schreit een wees: verhoor zijn kreet...
Maar 't middel is genoeg omschreven:
Wie meer genot begeert van 't leven,
Verminder' maar des naasten leed;
Wie d'alsemkelk voor hem verzoet,
Dien smaakt zijn beker dubbel goed.

o Rijken, rijken! dat ge 't wist,
Wat blijdschap God u gunt te smaken!
Hoe zoet gij 't aanzijn u kunt maken!
Wat schatten steken in die kist!
Wat gij kunt koopen voor uw goud
En wat u God heeft aanvertrouwd!

Helaas! 'k heb eens een preek gehoord,
En nog — nog kookt mij 't hart er tegen:
„Gevaarlijk is dat weldaadplegen:"
(Zoo sprak een leeraar van Gods Woord!)
„Het wekt een strafbren eigenwaan,
Als wierd door ons iets goeds gedaan:

En dat is zondig, dat is kwaad,
Dat is hoogmoedig zelfverheffen..."
Maar laat dien kouden dweeper keffen
En hoort niet naar zijn beuzelpraat;
Gansch anders toch luidt Gods bevel;
't Is: Broedren, doet elkandren wel.

En hoe! wie ooit zijn pligt vergeet,
Dien zal 't geweten streng kastijden;
En mag zijn hart zich niet verblijden,
Die, wat zijn pligt hem voorschreef, deed?
Die gruwelleer waar' God een hoon,
Als gaf Hij straf en hield het loon.

Neen, troost wie treuren, waar ge kunt,
Stopt de ooren niet voor wie u smeeken;
Heft op, wie de armen tot u steken,
Gij, wien dat voorregt werd gegund,
En smaakt volop de zielevreugd,
Waar God meê loont voor Christendeugd.

Zietdaar wat ons de wijsheid raadt,
Al sprak geen stem van 't mededoogen;
Helpt wonden heelen, tranen droogen,
Al deedt ge 't ook uit eigenbaat,
Want, als ge 't naauwlijks hebt gedaan,
Vangt hier terstond uw loon reeds aan.

DE OVERSPELIGE VROUW.

Wat bragt die schare volks bijeen,
Die aansnelt met verhaaste schreden?
Zij rept zich naar de tempeltreden
En spreidt zich door den voorhof heen;
Zij wacht hen in, die ginder naadren:
'tZijn schriftgeleerden, 't is een drom
Van priesters en van vrome vaadren,
Die opgaan naar het heiligdom:
De Christus is er. — Op hun wezen
Zijn voren van gepeins verspreid;
De plegtige ernst der heiligheid
Is in hun strakken blik te lezen.
Zij naadren statig. 't Zal gewis
Om leering zijn; om aan te hooren,

Te redetwisten, na te sporen,
Te ontsluiren wat verborgen is;
't Zal zijn om stralen op te vangen
Van wat geen aardsche wijsheid weet,
En vorschend aan den mond te hangen,
Die spreekt, zoo als nooit iemand deed...
Neen, om een wonder, om een teeken
Zal 't wezen; om een wenk, een woord,
Dat dooden in hun sluimer stoort
En grendels van het graf kan breken...
Ziet! in hun midden is een vrouw:
De tranen drupplen uit haar oogen;
Haar hoofd is op haar borst gebogen:
Wat of de droeve deren zou?
Haar boezem jaagt, haar kniën knikken;
Ze durft niet opzien onder 't gaan;
Het is als vreesde ze ieders blikken,
Als zag haar elk met afschuw aan...
Gewis, 't zal een melaatsche wezen:
Ze vond geen hulp, ze weet geen raad!
Nu zoekt ze bij den Godsman baat,
Die zoo veel kranken heeft genezen.

Ze waggelt voort met hoop en schroom;
Ze gaat hem bidden om erbarmen,
Ze zal de kniën hem omarmen
En kussen hem den mantelzoom...
De stoet genaakt — bereikt den drempel;
De menigt' warrelt uit elkaâr;
In 't midden van de priesterschaar
Betreedt de ellendige den tempel,
En 't volk stroomt binnen, achter haar.

Neen, 't is niet om bespiegelingen,
Niet om bepeinzinge der wet,
Noch om te knielen in 't gebed,
Dat al die priesters zich verdringen;
't Is niet om licht in duisternis —
Om hooger wijsheid af te smeeken,
Om van de liefde Gods te spreken,
Die peilloos als zijn almagt is;
't Is niet om teekenen te aanschouwen,
Om wondren van den Godsgezant,
Die weldoende omtrekt door het land
En helpt, wie op zijn hulp vertrouwen;

Neen, andre prikkel drijft hen aan;
't Zijn andre wenschen, die zij smeden;
't Zijn andre werken, dan gebeden,
Die hen ten tempel op doen gaan.
„Heer!" roepen zij van ver hem tegen:
„Wij leiden, schaamrood, een boelin —
„Een overspeelster met ons in:
„Zij werd betrapt op ontuchtplegen.
„De wet van Mozes eischt haar bloed:
„Op de echtbreuk staat de prijs van 't leven;
„Het vonnis is ons voorgeschreven:
„Wat meent gij, dat geschieden moet?
„Zie! 't volk is met ons meê verschenen:
„Het drong reeds herwaarts ons vooruit;
„Het reikhalst naar een ras besluit;
„Hun vingren joken naar de steenen.
„Spreek, Rabbi! spreek! het geldt het regt!
„Moet niet vervuld zijn wat wij lezen?
„Of zou uw uitspraak strijdig wezen
„Met wat ons Mozes wetboek zegt?"

Wat is uw oogmerk, vrome mannen!

Is 't, om den Christus, dien gij haat,
Een warnet van gesmeed verraad —
Een valstrik voor den voet te spannen?
Vleit gij u heimlijk, dat zijn mond
De zondaresse vrij zal spreken,
Opdat gij hem van wetverbreken
Belastren en verklagen kondt?
Of is 't uit ijvrig pligtbetrachten,
Uit afschuw van vergrijp en schuld,
Dat gij met heilig òngeduld
Des Meesters uitspraak staat te wachten?
Wenscht gij 't in waarheid, dat zijn hand
Het zegel vasthechte aan uw wetten;
Dat hij de voetzool neer zal zetten
En trappen op een worm in 't zand?
Wat hoopt, wat wenscht gij, zegt, ontzinden!
Komt gij uit godsvrucht of uit nijd?
Maar zoo gij geen verraders zijt,
Dan, vrome vaders! zijt gij blinden.
Weet, zaagt ge niet, waarom, waartoe,
Voor wie hij kwam, Gods afgezonden?
Wankt in zijn hand een geeselroê?

Heeft hij een strafzwaard aangebonden? —
Hem is des zondaars dood geen lust;
Hij komt in schuldig bloed niet baden;
Hij brengt de kranke zielen rust
Van die vermoeid zijn en beladen;
Hij draagt het afgezworven ooi
Weer op zijn schouders naar de kooi.
Neen, priesters! wilt ge bloed zien stroomen,
Beproeft het, of gij elders slaagt;
Voor zulke dingen, als gij vraagt,
Is niet de Christus Gods gekomen;
Van steeniging en martelpijn
Staat in zijn lastbrief niets geschreven,
En, vragen Mozes wetten 't leven,
Te straffen moog des menschen zijn,
Des Christus is het schuldvergeven.

De priestren zwegen. Alles zweeg
En wachtte 't vonnis aan te hooren,
De onkuische zondares beschoren,
Die aan des Heeren voeten zeeg.
Al digter sloten zich de scharen,

Al nader drongen zij zich voort...
Er werd geen enkle klank gehoord;
Hoe lang zij luistrend op hem staren,
Des Heeren mond ontglipt geen woord.
Hij scheen verzonken in gedachten,
Hij trok in mijmring met de hand
Onachtzaam lettren in het zand,
Alsof geen priesters antwoord wachtten.
Ze zagen beurtlings op elkaâr,
Ze sloegen weer op hem de blikken;
Zij hoorden niets dan enkel haar,
Die aan zijn kniën lag te snikken.
In 't eind, zij harden 't nu niet meer;
Zij willen de uitspraak van hem weten...
„Spreek, Rabbi!" klonk het luider weer:
„Wat straf bestemt gij de eervergeten'?"
En, uit de houding opgerigt,
Waarin hij peinzend stond gebogen,
Slaat nu de Christus langzaam de oogen
Op haar, die aan zijn voeten ligt,
Op hen, die haar ter vierschaar togen;
En tot de menigte om hem heen,

En tot de priesters, die er stonden,
Spreekt hij dit antwoord, dit alleen:
„Wie uwer zijn moog zonder zonden,
„Hij werp op haar den eersten steen."

Als had een adder hen gebeten,
Als ging de vlijm door vleesch en bloed,
Zoo bleek bestierf de priesterstoet,
Zoo stak hen de angel van 't geweten.
Zij waren snood. Hun pleeggewaad
Verborg zoo veel afzigtlijk kwaad,
Onreine lusten, helsche lagen;
En 't was of 's Heeren woord het kleed,
Het momtuig van hun inborst reet
En allen 't boos gedichtsel zagen.
Hij had hun oogmerk wel bespied;
Hij wist, waartoe de valschaards kwamen,
En — welke wet hij rusten liet —
Hij toefde met hun vonnis niet:
Het was ontmaskren en beschamen.
Neen, vuige vlekken des altaars,
Gij wolven in uw lammervachten!

Wie ooit zijn vrijspraak mogen wachten,
De Christus spaart geen huichelaars. —
Ze slopen weg met stille schreden,
Met gluipende oogen, een voor een,
En 't volk, hen achteraan getreden,
Zag met een spotlach naar hen heen.
Den rug gekromd en 't hoofd gedoken,
Verstrooiden zij zich paar aan paar,
Terwijl ze fluistren tot elkaâr:
„Nooit heeft een mensch alzoo gesproken."

Nog lag ze schreijende op de kniên,
De zondaresse, diep gebogen;
Zij durft den Regter niet in de oogen,
Niet smeekende in het aanzigt zien.
Ze is dan met hem alleen gebleven,
Zij, zoo bezoedeld en bevlekt,
Zij ligt voor hem ter neer gestrekt,
Op wien-alleen geen vlekken kleven.
o, 't Was haar minder eng en bang,
Toen nog die wreede priesterscharen,
Die andre zondaars, met haar waren

En al dat weemlend volksgedrang.
Nu is haar hart als toegenepen;
Het angstzweet drupt haar slapen af;
't Is niet de vreeze voor de straf —
De schaamte heeft haar aangegrepen:
Zoo ras ze schichtig de oogen beurt,
Is 't lijkwit gloeijend rood gekleurd.
o, Kon zij vlieden, zij vlood henen;
Ze stak zich weg in 't hart der aard',
Het verst van hem, die op haar staart
En die haar blozen ziet en weenen,
Want wis geen oog als van dien Eenen,
Die vlekloos is van alle kwaad,
Aanschouwt haar met zoo diepen smaad.
Ze hijgt naar lucht, ze wringt de handen,
Ze dekt het aanzigt keer op keer...
Ja, zelfverwijt doet bitter zeer,
't Gewisse vlijmt met scherpe tanden!
Maar wél u, wél u met die smart,
Dat schrijnend wee, dat innig knagen:
o, Tranen van 't verbrijzéld hart
Zijn beden, die welsprekend vragen.

Wél, wél u, afgedoolde vrouw,
Hoe diep gezonken, niet verloren!
De deugd liet weer haar inspraak hooren:
De deugd des zondaars is — berouw.

En of hij nogmaals in gepeinzen,
In afgetrokken mijmring stond,
Schreef weer de Christus langs den grond,
Na hij de valschaards af deed deinzen.
Maar zoo hij 't huichelrot ontmomd
En tot beschaming had verwezen,
Hij had ook haar in 't hart gelezen,
Die weerloos aan zijn voeten kromt.
Hij zag de tuchtroê haar kastijden,
Den geesel, dien 't geweten voert,
En 't godlijk harte werd geroerd
Van meer dan menschlijk medelijden.
Neen, droeve, die hij boeten ziet!
Hij komt geen vreeslijk oordeel spreken:
Hij dooft het rookend lemmet niet
Noch zal het krokend riet verbreken...
Op eens weer blikt hij om zich heen:

„Waar zijn ze (vraagt hij) die u grepen?
„Zij kwamen u ter doodstraf slepen:
„Wierp niemand hunner d'eersten steen?"
— „Neen, (snikt de vrouwe) Rabbi! neen."
— „Nu," zegt hij, tot haar neergebogen
En met ontferming ziet hij ze aan:
„Zoo zal ik ook geen vonnis slaan,
„Wat Mozes wetten eischen mogen."
En met gezag vervolgt de Heer,
De handen zeegnende opgeheven:
„Uw zonden, vrouwe! zijn vergeven;
„Ga heen, en zondig nu niet meer."

BIJ 'T GRAF.

Soms zat ik, in gepeins verloren,
Te mijmren bij 't gesloten graf,
En vroeg — en neigde beurtlings de ooren,
Of 't antwoord op mijn vragen gaf.
Maar vruchtloos in gepeins gezeten
En luistrend om zich heen gespied:
Het graf laat zijn geheim niet weten;
Het hoort niet, en het antwoordt niet.

Is 't waarheid (vroeg ik) zerk en zoden!
Ligt ge op gevoellooze assche neer?
Bekruipt geen droom den slaap der dooden?
Smeult daar omlaag geen sprankel meer?

Is 't voor den blijde, voor den droeve,
Aan 't eind van 't ruw of effen pad,
Als de aard hen toedekt in de groeve,
Om 't even wat hij was of had?

Hoe! 't vurig hart, dat joeg en gloeide,
Is 't als het koudste? 't bruisend bloed,
Dat als een vlam door de aadren vloeide,
Is 't als het loomste, zonder gloed?
Het scheppend hoofd, dat heldre stralen
Van hooger licht en kennis schoot,
Is 't ledig als de hersenschalen,
Waaruit geen enkel denkbeeld sproot?

Is alles weg? versmoorde in de aarde
Het laagst bejag en 't edelst doel?
Bedolf zij, als van eener waarde,
De vuigste drift en 't reinst gevoel?
Rust, van elkandren hier vergeten,
Verwant en vijand door elkaâr?
Zou zelfs niet eens de moeder 't weten,
Al sliep haar zuigling hier naast haar?

Zeg, waarom, waarom, vonk van leven!
  Doorgloeide ge eens dat molmend been,
En vlood met wat gij 't hadt gegeven,
  Met adem en gevoel, weer heen?
Wat mogt het nietig leem u baten,
  Dat gij 't geroerd hebt en ontrust?
Wat aanwinst hebt gij de asch gelaten,
  Ontsprankeld en weer uitgebluscht?

Zegt, graven! schieten soms geen stralen
  Uit hooger kreitsen tot u neer,
Om nog de schors eens in te dalen,
  Die hen gehuisvest heeft weleer?
Of was 't voor eeuwig, dat ze scheidden,
  Toen geest en stof elkaâr verliet?
Bestaat geen band meer tusschen beiden?..
  Helaas, de graven spreken niet.

o, Raadslen, door geen brein te ontwarren!
  Geheimen, ons bereik te hoog!..
Zoudt gij het weten, zilvren starren,
  Die tintelt aan den hemelboog?

o, Zegt, waar zijn zij heen gevaren,
Die adem, dat gevoel, die geest,
Die vonken, die het leven waren
En 't stof eens zijn doormengd geweest?

Zegt, zegt! hebt gij hen opgevangen,
En schittren ze in uw midden thans,
Als ge aan 't azuur wordt opgehangen,
Gij, lampen aan den hemeltrans?
Zegt, is het blikkren en bewegen,
Het trillend glinstren, dat we zien,
Een lonk naar de aarde, die ze ontstegen,
Een groete nog aan 't stof misschien?

Och, vruchtloos zien wij op naar boven
En vruchtloos in den schoot der aard;
De sluijer wordt niet weggeschoven,
De raadslen worden niet verklaard.
De blik stuit af, waarheen geslagen,
De geest stort neer, van waar hij stijgt;
Wij tasten rond, wij luistren, vragen...
De grafkuil en 't gestarnte zwijgt.

DE VAANDRIG

TE 'S HERTOGENBOSCH.

Sinds maanden werd de stad berend
En de overgaaf der vest begeerd;
Sinds maanden werd de stad verweerd
En ieder aanval afgewend;
Was Freedrik Hendrik vol van moed,
Ook Grobbendonk was 't even goed.

En wapperde ook, zoo ver men zag,
Uit elk moeras, langs ieder pad,
De Oranjevaan rondom de stad —
De toren droeg de Spaansche vlag,
Die uitwoei boven schans en gracht
En heel de Staatsche legermagt.

En of de Prins, zoo naauw hij mogt,
De vesting insloot en omgaf,
En sneed hij elken toevoer af,
Die in de stad te sluiken zocht —
Het hielp hem niet: er was geen nood;
Men had er leeftogt, kruid en lood.

En wierp hij kogel en granaat,
Zoo ver hij kon, naar markt en plein,
En schoot hij daken kort en klein
En pui en gevel uit de straat —
Een duchtige uitval, die niet draalt,
Zet telkens hem de schâ betaald.

Zoo hield de worstling dag aan dag
En weken lang en maanden aan;
De stad bleef onvermeesterd staan
En 't leger liggen waar het lag;
De winst was weerzijds, keer om keer,
Slechts wat bebloede koppen meer.

Toch werden heimlijk, 's nachts vooral,
De handen in het kamp gerept;
De moker beukt, de spade schept;
Men boort een loopgraaf naar den wal;
En gaat het werk met luttel spoed,
Het vordert toch, schoon voet voor voet.

En na een arbeid, zwaar en zuur,
Na maanden gravens, dag en nacht,
Daar loopt een gangpad tot de gracht
En, onder-door, tot aan den muur;
Het bolwerk, dat onwrikbaar schijnt,
Werd tot zijn grondvest ondermijnd.

En eensklaps... zie! daar vlamt het vuur,
Een donder knalt, de bodem splijt;
Het gloeijend gruis vliegt wijd en zijd;
Aan duizend brokken spat de muur;
En uit een kruiddamp, zwart en rood,
Verrijst de stad, ontwald en bloot.

En ijlings, ijlings stuwt en stort
Het stormend voetvolk, digt-op-een,
Door de ingeslagen bres zich heen,
En dringt langs puin en laddersport,
De zwaarden uit, de trompen vóór,
Tot binnen in de vesting door.

Maar even kloek en even rad,
Grijpt Grobbendonk de benden aan,
En werpt, hoe digt en pal ze staan,
Weer tot den laatste ze uit de stad,
En op het hobblig puin der schans
Vervolgen zij hun worstling thans. —

Één — één bleef achter, één school weg
En sloop, terwijl men buiten vocht,
Naar binnen voort, door steeg en krocht:
(Het was een vaandrig van 't beleg)
Bij elke zijstraat zag hij rond
En zocht, tot hij het marktplein vond.

En toen het marktplein voor hem lag,
Daar schrijdt hij naar den kerkmuur voort,
En duwt en schudt aan deur en poort —
Tot hij een kruisraam open zag,
En met een stout gewaagden sprong
Tot binnen in het kerkruim drong.

Nu tast en zoekt hij, stap voor stap,
De wanden langs van boog tot boog,
En eindlijk vindt zijn vorschend oog
Den halfverscholen torentrap,
En, fladdren de uilen om zijn kop,
Hij slaat ze weg en klautert op.

De trap was donker, steil van bouw
En wrak en brokklig hier en daar;
De steenen schoven van elkaâr;
Er was geen leuning of geen touw;
Maar, zonder lamp en zonder schoor,
De stoute waaghals klimt al door.

En voortgestrompeld tot de nok,
Bereikt hij 't kijkgat in het dak,
Waaruit het Spaansche vendel stak
En wapperde aan den vlaggestok;
En, zonder weiflen in 't besluit,
Voert hij zijn roekloos waagstuk uit.

Hij grijpt den stok, hij vat zijn knijf,
En — afgesneden is de vaan;
Hij knoopt een ander dundoek aan,
Dat hij gewonden had om 't lijf,
En zie! als door een tooverslag,
Daar waait op eens de Oranjevlag!

Een kreet van vreugd steeg, davrend luid,
Van uit des Prinsen legerschaar';
Een kreet van schrik, een bang misbaar
Steeg Grobbendonks geleedren uit...
Hij wierp den degen moedloos neer
En bood geen verder tegenweer.

„Wij zijn verrast! 't Is bloed verkwist!
Wijkt, mannen!" riep hij, bleek van spijt:
„Terwijl gij hier als leeuwen strijdt,
Drong ginds de vijand in met list..."
Terstond, en zonder meer beraad,
Gaf hij de stad op aan den Staat.

De Prins besteeg zijn brieschend ros
En reed, met schel trompetgeschal,
Zijn leger voor in d'open wal,
Als overwinnaar van den Bosch;
Maar, klonk voor hem het zegelied,
De vorst vergat den vaandrig niet.

AAN DE MAAN.

Staat gij daar weer, vriendin der aard'! te lonken
Aan d'onbewolkten hemelboog?
Pas is natuur in slaap gezonken,
Of gij ontsluit het wakend oog.

't Is of er heul en troost vloeit uit uw stralen
En droppelt op 't ontrust gemoed;
't Is of gij hoop in 't hart doet dalen
En lieflijk voorgevoelen doet.

Een zoete kalmte omsluijert al 't geschapen',
Dat ge in uw stillen luister hult;
Mij dunkt ik zal te zachter slapen,
Als ge op mijn grafterp schijnen zult.

DANKBAARHEID.

Die godsvrucht is de mijne niet,
Die op den voorspoed in dit leven —
Op wat Gods gunst ons heeft gegeven,
Als ijdelheden nederziet;
Die al den schat en 't schoon der aarde
En wat ons streelend is en zoet,
Terugwijst, als van luttel waarde
En minacht als verganklijk goed.

Dat is ondankbaar, dat is slecht;
Dat mag voor deugd noch vroomheid tellen,
Het mindre niet op prijs te stellen,
Omdat ons méér is toegezegd;

Dat is geen needrigheid betrachten:
Dat is een pronkende eigenwaan,
Zich te edel en te treflijk achten
Voor wat ons God hier toe wil staan.

Hoe! als natuur haar schatten strooit
En 't aardrijk kleedt in jeugd en leven;
Als berg en dal en veld en dreven
Weer in den bruidsdos staan getooid;
Als duizend wondren zich ontvouwen
En schittren in d'ontloken gaard —
Wie beeldt zich in, die 't mag aanschouwen,
Ik ben nog schooner hemel waard?

En als de borst van weelde zwelt,
Als liefde met haar tooverlonken
Een gloed in de aadren doet ontvonken,
Die zielen in elkander smelt;
Als echtgeluk en ouderzegen
Ons levenspad met bloemen spreidt —
Wiens ijzren inborst spreekt het tegen?
Ook hier — reeds hier is zaligheid.

Vergeef ons, Bron van alle goed!
Dat we ooit, wij dwazen! ons vermeten,
Verganklijk en gering te heten,
Wat Gij reeds hier ons smaken doet;
Dat we om nog hooger zegeningen,
Waarvan het stof geen denkbeeld heeft,
Verkleinen wat wij hier ontvingen
En waar Ge ons hier besef van geeft.

Wat is er klein, wat is gering,
Almagtige, dat Gij wilt schenken?..
Of wie zou in zijn dwaasheid denken,
Dat hij van elders iets ontving?
Rang, magt en rijkdom — geestvermogen
En kunst en kennis — roem en eer,
Of wat ons schittren mag in de oogen,
Van U-alleen daalt alles neer.

En dat gesmaad en laag geschat,
Als kinderspeelgoed dat misprezen!..
Maar, mogt het niets dan speelgoed wezen,
Wat voegt aan kindren méér dan dat?

Moest ons in 't stof zijn toegemeten,
  Wat eerst in beter sfeer ons toeft,
En heeft de Alwijze niet geweten,
  Hoe veel zijn schepsel hier behoeft?

  Fnuikt, dwazen, al te driest en stout!
Een zelfverheffing, zoo hoovaardig;
Maakt door geen trotschheid u onwaardig,
  Wat u de Algoedheid voorbehoudt.
Schat elke gift, reeds hier verkregen,
  Een gunst, u onverdiend geschied,
En, zonder schaamtloos haar te wegen,
  Miskent ze noch misbruikt ze niet.

  Bidt, trotschaards, met een needrig hart,
Dat Gods genâ, waarop wij hopen,
Ook u het hemelsch Eden open',
  Als 't heilig raadsel wordt ontward;
Maar welke bloemen dáár ook bloeijen
  En geuren zullen, de eeuwen door,
Versmaadt ze niet, die hiér reeds groeijen,
  En plukt ze niet, of dankt er voor.

UIT DE STAD TERUG.

Goddank, dat ik weer ademhaal
En frissche lucht weer schep hier buiten!
Goddank nog eens, nog andermaal,
Dat mij die muur niet in mogt sluiten;
Dat ik, de poort-uit, ben ontvlugt
En weer het veld zie, weer de lucht!

Wat is 't luidruchtig in die stad!
Wat bont gekriel langs straat en grachten!
Men kan niet voortgaan op zijn pad,
Men kan niet stilstaan in gedachten.
Hoe suisde 't hoofd mij van 't getier!
Wat is 't weer ruim en rustig hier!

't Is dwaas toch, menschen! waarlijk waar,
U binnen 's muurs op een te hoopen!
't Is veel gezonder hier dan daar,
En 't veld staat immers allen open?
Schoon iedereen zijn tent er sloeg,
De wereld was toch groot genoeg.

Gegroet, gegroet weer, heerlijk oord,
Ontloken dreven, wouden, weiên!
't Is of ge op nieuw mij meer bekoort,
Sinds ik gekruisd heb langs de keijen.
Gegroet weer, vrolijk landgezigt,
Beschilderd met Gods zonnelicht!

't Is waar: (zoo goedig is natuur!)
De stad wordt ook van 't licht beschenen:
Maar 't stuit terug van wand en muur;
Het kaatst weer af van stoep en steenen;
De straten worden brandend heet,
En — nergens lommer, hoe men zweet.

Maar hier — maar hier! wat wondre pracht
Vloeit, milde zon! hier uit uw stralen!
De bloemhof pronkt, het landschap lacht,
De heuvlen glanzen als de dalen;
En, blinkt te hel uw schittrend goud,
De luwte wuift ons toe in 't woud.

't Is waar: ook op die dorre stad
Daalt soms een kostbre zomerregen;
Maar niets dan keijen maakt hij nat;
Men heeft geen voordeel van dien zegen:
Er zwelt geen graan van en geen fruit:
Slijk — niets dan slibber groeit er uit.

Maar hier! Zie bosch en beemden rond!
Wat weldaad sprenklen hier die droppen!
Ze tooijen weer den valen grond,
Ze kransen weer de naakte toppen;
En — eer men ginds van 't wonder weet —
Staat hier natuur in 't nieuw gekleed.

't Is waar: 't wordt hier ook winterdag;
De sneeuw zal bosch en akker dekken;
Dan ziet ze met een schampren lach,
De rijke stad! op de arme vlekken;
Dan heeft ze vreugd, genot en praal
En feest op feest in zaal aan zaal.

Maar komt eens hier bij helder weer,
En doolt eens rond, te trotsche dwazen!
Al groent nu dal noch heuvel meer,
Toch zult ge stil staan en verbazen:
Die dennen ginds, met sneeuw bestrooid —
Zegt! zaagt gij schooner schouwspel ooit?

Goddank, dat ik weer adem schep
En uit die stiklucht ben ontslagen;
Goddank, dat ik een veldtent heb
Bij zomer- en bij winterdagen,
En, midden in Gods overvloed,
Mij met geen stad behelpen moet.

HET FEEST OP ELZENSTEIN.

I.

'tVerwulfsel dreunde op Elzenstein
Van 't woelen en 't gedraaf;
De knechten krielden door elkaâr;
De dag van 't gouden feest was daar,
Het feest van d'ouden graaf.

Voor vijftig jaren trad hij op
Als mondig hoofd en heer,
Als erfgenaam van rang en goed,
En praalde met den gravenhoed
En droeg hem steeds met eer.

Maar rang en aanzien, goed en goud —
Zij brengen luttel aan;
Zij sussen 't innig zielsverdriet,
Zij troosten 't lijdend harte niet;
Zij wischten hem geen traan.

Want zoon op zoon, tot driewerf toe,
Zonk neer in 't aadlijk graf.
Zoo menigmaal de stam ontsproot,
Zoo menigmaal verstierf de loot
En viel den stamboom af.

En sloeg nog eens het zorglijk uur
Voor de aangebeden gâ,
De kamp viel nu haar kracht te zwaar:
Zij zeeg van 't kraambed op de baar
En liet een dochter na.

Toen werd geen feest in 't slot gevierd,
Geen gastmaal aangerigt;
Met rouwfloers was de wieg bekleed;
Het moederlooze wichtje kreet,
De vader kreet bij 't wicht.

Doch als hij soms, en eer hij 't wist,
Het kind in de armen hief,
Dan drupte balsem in zijn smart,
Want innig heeft het vaderhart
Toch ook de dochters lief.

Dan zocht hij 't beeld der moeder weer
In 't kinderlijk gelaat;
Hij zocht haar trekken en haar lach,
En, schoon hij ze inderdaad niet zag,
Hij waande 't inderdaad.

Het kind was schoon, 't was schilderschoon,
En werd nog schooner maagd;
't Was of natuur aan één gewrocht
Beproefd had wat haar kunst vermogt
En treflijk was geslaagd.

Ook ging de roep door 't gansche land
Van zulk een schoonheid uit,
En menig groot en aadlijk heer
Boog needrig voor de jonkvrouw neer
En zocht haar aan tot bruid.

Maar wie ook rang en titels bood
En trotsch was op zijn stam,
Wie schatten aan haar voeten bragt,
Hij trok weer af met rang en pracht,
Niet rijker dan hij kwam.

Want van haar vroegste jeugd af aan
Versprak de graaf haar trouw:
Een aanverwant van moeders zij'
Verkreeg, met 's vaders erf er bij,
De dochter tot zijn vrouw.

En of het kind aan 't kwijnen sloeg
En krank werd van verdriet,
En of ze moedig weigren bleef,
De vrouw te worden van haar neef,
De vader hoorde niet.

En of ze kreet en handenwrong
En aan zijn voeten zeeg,
En of ze zwoer, van tranen nat,
Dat ridder Max haar jawoord had,
De vader ging en zweeg.

II.

De wachter stak op 't graaflijk slot
De vlag ten toren uit;
De gangen werden groen gestrooid,
De slotkapel was opgetooid;
De dorpsklok werd geluid.

De priester trad naar 't echtaltaar
Met bidbrevier en stool;
Het landvolk liep van ploeg en eg,
Van 't spinnewiel de vrouwen weg,
De kindren uit de school.

De bruîgom ijlt ter kapdisch heen,
Waar nog de bruid vertoeft;
Hij gaat ze van de maagdenschaar
Ontvangen in de trouwsamaar,
Hoe min zij opschik hoeft.

Doch als hij vurig binnendringt,
Wat bang misbaar hij ziet!
De maagden staan verbleekt van schrik;
't Is één gekrijt en één gesnik:
De jonkvrouw was er niet!

Men vloog in angst de gangen door,
De kamers op en neer;
Men riep, zoo luid men roepen mogt;
Het gansch kasteel werd doorgezocht:
Er was geen jonkvrouw meer!

Voor dag en dauw, langs berg en dal,
Ontvlood ze 't huis en 't land,
En voor een ander echtaltaar
Gaf ridder Max den trouwring haar
En gaf zij hem haar hand.

De graaf stiet elken troost terug,
Wees elke deernis af;
Verborg zich schaamrood met zijn smart,
Liet d'angel vlijmen in zijn hart
En wenschte zich in 't graf.

Geheele dagen zat hij neer
In 't ontoeganklijk slot;
Hij zat er eenzaam met zijn leed,
En alles wat hij dacht en deed
Was mijmren om zijn lot.

Hij riep zijn gade zich weerom,
Zijn aardsch geluk weleer;
Hij droomde droomen van voorheen;
Hij riep zijn zonen, een voor een,
Hij riep zijn dochter weer.

Soms vloog hij eensklaps op om lucht,
Als wierd hem 't huis te kleen;
Dan zwierf hij, waar geen woning stond,
De bosschen in, de heiden rond,
Bewusteloos waarheen.

Soms was 't hem, als hij slaaploos lag,
Of 't hart hem iets verweet:
Dan sloeg zijn pols, zijn adem joeg;
't Was of een stem hem heimlijk vroeg:
Waart gij niet al te wreed?

Maar schoon dat nachtspook telkens weer
Den vinger dreigend hief,
Al sprong hij op, van doodzweet klam —
Des ochtends, als een renbô kwam,
Verscheurde hij den brief.

En ver van hem, in 't vreemde land,
Betreurde 't minnend paar
Dien wrok, die voor geen smeeken boog,
Dien haat, die op hun liefde woog,
Hoe zalig door elkaâr.

Zij spaarden niets, geen roerend schrift,
Geen roepstem, geen beklag;
Ze ontveinsden hun geluk hem niet,
Alleen verbitterd door 't verdriet,
Dat hij 't niet deelde of zag.

Doch 't was vergeefs en 't bleef vergeefs:
Hij was te slinks beloond;
Hij had zijn kind te teêr geliefd;
Zij had ondankbaar hem gegriefd,
Zij had zijn huis gehoond.

De zomer ging, de winter kwam,
Het treurig jaar verliep;
Een nieuw begon: de pijn hield aan,
Want wonden, die in 't harte gaan,
Zij vlijmen lang en diep.

En schoon natuur reeds vijftien maal
Een nieuwen feestdos kreeg,
De rouwtijd duurde voort in 't huis,
Er klonk vermaak noch feestgedruisch:
De zalen bleven leêg.

III.

Doch eindlijk nu — de dag brak aan,
De heuchlijke ochtend scheen!
Geen pui was zonder looverkrans,
Geen beijert zonder zang en dans
Door heel den omtrek heen.

Want niemand heugde 't in de streek,
Hoe oud en grijs hij waar',
Dat ergens ooit, langs berg of dal,
Een burgtheer zetelde in zijn hal
Sinds volle vijftig jaar.

Ook nam men, mijlen ver in 't rond,
Aan 't zeldzaam jubel deel,
En al wat edel was en groot
Verscheen, bij 't feest te gast genood,
Op 't Elzensteinsch kasteel.

De koetsen hijgden door het zand
En klonken langs de kei;
Ze bragten schoonen in satijn
En heeren, die in hoftooi zijn,
Met knechten in livrei.

En schittrend was de zaal versierd,
Die d'adeldom ontving;
Het heldre licht van sneeuwwit was
Werd weergekaatst in spiegelglas,
Waarlangs gebloemte hing.

En aan de wanden, links en regts,
Hoe blinkt het overal!
Die pullen hier, met wijn gevuld,
Die bekers daar, in 't vuur verguld,
Ginds zilver en kristal.

En 't wasemt geurig op den disch
Uit kostbre schaal aan schaal,
En statig zit de hoofsche schaar
In bonte mengling door elkaâr,
Aan 't rijk en vorstlijk maal.

Trompet en pauken heffen schel
Bij elken feestdronk aan,
En 't hart van ouderdom en jeugd
Begon van warmer levensvreugd
Bij elke teug te slaan.

Maar wie er deel aan 't juublen neemt
En 't hart tot vreugde stemt,
De gastheer-zelf zit diep bedrukt,
Den rug gekromd, het hoofd gebukt
En 't vol gemoed beklemd.

Hij haalt de reeks van vijftig jaar
Zich mijmrend voor den geest;
Hij slaat een aanblik langs zijn disch
En zucht om wat geworden is
Van wat kon zijn geweest.

Och, vruchtloos rolt hij 't zoekend oog
Langs al zijn gasten heen;
't Zijn vreemden, vreemden altemaal;
Hij heeft geen kindren in zijn zaal;
Hij zit aan 't feest alleen.

Doch — waarom klopt hem telkens 't hart,
Als hij zich zijlings wendt,
Als hij dien knaap in de oogen ziet,
Die buigend hem de drinkschaal biedt,
En dien hij niet herkent?

Wat is de jongling hupsch en heusch
En vlug in wat hij doet!
Daar snelt hij heen, daar is hij weer;
De graaf bespiedt hem telken keer
En telkens jaagt zijn bloed.

De knaap is schoon en rank van leest
En lelieblank van vel;
Zijn krullend hair is zacht en blond;
Er speelt een glimlach om zijn mond;
Zijn oog is blaauw en hel.

De graaf ontstelt, ontroert al meer
En staart al meer hem aan;
Te magtig wordt dat vreemd gevoel:
Hij zit als koortsig op zijn stoel
En al zijn polsen slaan.

Op eens — vergeten waar hij is —
Hij grijpt des jonglings hand:
„Van werwaarts komt gij?" vraagt hij hem,
En lieflijk klinkt een zilvren stem:
„Ik kom uit Frankenland."

— „En van wie hebt gij" voer hij voort:
„Zeg spoedig, zeg, van waar
Die zijden lokken, vol en blond,
Dien zoeten glimlach om den mond,
Die oogen, blaauw en klaar?"

„Heer!” antwoordt met een zachten blos
De jongling hem bedeesd:
„Men wil, dat van mijn moeders beeld
Een zweemsel door mijn trekken speelt
En van mijns vaders geest.”

— „En wie — wie zijn die ouders dan,
Wier beeld in u herleeft?
Wie is uw vader? noem hem mij!
Wie is uw moeder, blond als gij,
En die uw glimlach heeft?”

— „Mijn vader, heer! is ridder Max,
De vroomste, dien men vindt;
Mijn moeder — even schoon als goed —
Zij draagt uw naam, zij is uw bloed,
Zij is uw eenig kind.”

— „En gij dan, gij?” vervolgt de graaf,
Zijn hart geen meester meer:
„Gij?” vraagt hij met een stille hoop:
„Wat naam ontvingt gij bij den doop?”
— „Mijn naam is Floris, heer!”

— „Nu, nu dan" roept de grijsaard uit,
Te midden van 't festijn:
„Nu, nu dan zweer ik met een eed,
Zoo waar ik Floris de Elfde heet,
Zult gij de Twaalfde zijn!"

Op eens... de gasten rijzen op
Bij 't schouwspel, dat ze zien:
Op eens... daar trof een kreet het oor;
Een schoone vrouw dringt ijlings door
En zinkt aan 's grijsaards kniên:

En eer hij lucht en adem schept
En van den schrik bekomt,
Daar ziet hij, naast de schoone vrouw,
Een edel ridder, kloek van bouw,
Voor hem ter neer gekromd.

En, zwoegende op den knaap geleund,
Die de armen om hem sluit,
Daar krijgt hij 't eindlijk al te bang:
Om niet is langer zelfbedwang;
Hij barst in snikken uit.

Hij geeft het op, geroerd, gekneed,
Van schok op schok verrast,
En prangt hen allen, keer op keer,
En een voor een en telkens weer
Aan 't hijgend harte vast.

Toen vonkelde, onder luid gejuich,
De kelk in ieders hand;
Trompetgeschetter, paukgeschal
Doordrong met dubble kracht de hal
En door gewelf en wand.

En toen de schaar' weer nederzat
Na 't stillen van 't gedruisch,
Toen was de gastheer niet alleen,
Hij had zijn kindren om zich heen
En d'erfgenaam van 't Huis.

Nog vele dagen woei de vlag
Van trans en torenmuur;
En, zijn sinds jaren heen gesneld,
Nog telkens wordt van 't feest verteld
Bij 't winteravondvuur.

MIJMERING.

'k Heb nooit den glans en 't klatergoud der hoven
Met afgunst in het hart bespied;
Nooit kwam de zucht tot heerschen in mij boven:
'k Misgun den vorst zijn scepter niet:

Nooit voelde ik 't hart van gloriezucht ontbranden,
Bij 't marmer, waar de held in leeft;
Nooit tastte ik naar den arbeid zijner handen,
Die aan een staatsweb spint en weeft:

'k Benij hem niet, wiens zeldzaam geestvermogen
Verwondring en verbazing wekt;
Die landen aan de zeekolk heeft onttogen
Of zonnen aan 't azuur ontdekt:

Maar als ik kruis en omzwerf in de dreven,
En mijmer, veld en bosschen door,
En zoek en grijp, van nevelen omgeven,
Als in een doolhof zonder spoor:

Als elke star, gelijk in duistre nachten,
Zijn tintling voor mij onderhaalt,
En, dobbrend op een maalstroom van gedachten,
Mijn geest al diep en dieper dwaalt:

Als schaduwen en schimmen om mij waren,
Als twijfel mij zijn strikken spant,
En raadslen, die ik vruchtloos wil verklaren,
Mij 't hoofd doen duizlen in de hand:

Dan — als ik eensklaps opschrik uit mijn droomen
En rondstaar — en in 't veld van wijd
Een herder met zijn schaapskudde aan zie komen,
Dán klopt somtijds mij 't hart van nijd.

Dan — als ik ginds een ploeger voort zie schrijden
En stromplend achter 't kouter gaan,
En op en neer de klei in voren snijden,
Dán grijpt mij heimlijk de afgunst aan.

Zij mijmren niet; zij vragen niet noch gissen,
Noch peilen, waar geen bodem ligt;
Zij slaan het oog naar geen geheimenissen,
Omsluijerd voor hun aangezigt.

Wat gaat hun 't aan, 't waarom en 't hoe der dingen,
Het doel van 't worden en 't bestaan,
De wondren, die zich opdoen en verdringen —
Wat gaat de geest en 't stof hun aan?

Zij zwerven niet in werelden daar boven,
Geblinddoekt en vermetel rond;
Hun kreitsen zijn hun schuren en hun schoven,
Hun veestal en hun akkergrond.

Zij bidden God om zonneschijn en regen,
Om wasdom voor 't gestrooide zaad,
Maar vragen bij 't genieten van zijn zegen,
Niet ook een zetel in zijn raad.

o, Zalig deel, het missen van 't verlangen
Naar kennis, die verboden is!
Het dierst geschenk, dat wij op aarde ontvangen —
Het rijkst bezit is dat gemis.

Geen wikkend brein, geen dwaze dorst naar weten,
Maar eenvoud, die geen nazoek doet,
Een arme geest — niet wat wij wijsheid heeten —
o God! dat is begeerlijk goed!

Dat wenschte ik mij, die zoete rust in 't leven,
Die armoê, aan geluk zoo rijk...
Maar dat geschenk — 't wordt enkel hun gegeven,
Die hier den kindren zijn gelijk.

DE TEHUISKOMST.

Nooit was zij zoo beklemd, zoo angstig nooit geweest;
Het spooksel van haar droom stond telkens voor haar geest;
Zij was met schrik ontwaakt en, ondanks al haar pogen,
Wies haar bekomring aan. Zij wischte telkens de oogen.
Zij sloot haar kind aan 't hart en kuste 't met een zucht,
De diep bedrukte vrouw, die voor den vader ducht.
't Spande alles ook te zaam om deerlijk haar te ontrusten:
Die akelige droom, dat stormen op de kusten,
Dat noodweer elken nacht en elken dag de maar',
Dat hier een schip verging, een ander strandde daar.
Och, lang reeds was haar hoop bedrogen; lang verstreken,
De trage tijd, dien zij bepaald had. Reeds sinds weken
Dacht ze elken ochtend, dat nu de avond toch misschien
Den zwerver aan zijn haard en in haar arm zou zien.

Waar mogt hij slingren, waar verdoold zijn op de baren?
't Was toch een aaklig lot, dat zwalpen en dat varen!
't Was al te ver een reis, een al te driest bestaan,
Naar Java en terug door stortzee en orkaan! —
Zoo zat zij uren lang, droefgeestig en verslagen
En met haar kind aan 't hart, te mijmren. Alle dagen
Met telkens flaauwer hoop, met telkens meerder schroom...
En bij dat vreeslijk weer nu nog die bange droom!

Waar was de toekomst heen, die eerst haar tegenlachte,
Die voorsmaak van geluk, die zalige gedachte,
Dat, als hij weer haar sloot in de armen, zij haar zoon
Zou klemmen aan zijn borst! wat was dat uitzigt schoon!
Hoe had ze God gedankt, toen zij na 't uur der smarte
Zijn beeld — des vaders beeld — zag sluimren aan haar harte!
Wat was ze trotsch op zulk een voorregt! neen, voorwaar,
Des Hemels zegen vloot nooit milder dan op haar!
Hoe was haar de angst vergoed, die 't zweet haar uit deed breken,
Toen 't uur der afreis sloeg! Ze zocht vergeefs te spreken;
Ze snikte hem vaarwel en wierp alweer, alweer
Zich telkens aan zijn hals. Och, hem ook deed het zeer,
Hoe moedig hij zich hield, dat al te ontijdig scheiden

Met zoo veel zorg voor haar! 't Viel bitter bang aan beiden;
Het was een droeve dag! God weet het, wat zij leed!
Maar sinds het dierbaar kind, dat naar den vader heet,
Dat oogen heeft als hij, en, aan haar borst gelegen,
Haar toelachte in zijn plaats..! wie wist van meerder zegen?
Als de avond nederstreek en 't moêgekozeld wicht
In sluimer was gesust en op de varen ligt,
Ontglipte aan 't minnend hart, in 't nimmer wanklend hopen,
Een nieuwe dank aan God, dat weer een dag verloopen —
Alweer doorleefd was, die haar nader bragt aan 't uur
Van 't eindlijk wederzien, haar droombeeld op den duur!
Dan lei ze 't hoofd ter neer en ging zich beelden malen
Van allerlei geneugt en liet haar geest verdwalen
In 't naderend verschiet, dat zoo veel heuchlijks had.
Dan vouwde zij nog eens de handen en zij bad;
Zij bad het toezigt af van 't wakende Alvermogen,
En met de hoop in 't hart, sloot zij gerust haar oogen.

Helaas, die rust verdweèn; de zorg en de onrust klom.
Er volgde dag op dag, en nacht aan nacht ging om,
En week en maand verliep, maar, wie uit zee mogt komen,
Haar zwerver kwam niet weer; van hem werd niets vernomen.

Zij wachtte — later niet — (en ieder dacht als zij)
Hem met den zomer t'huis: de zomer ging voorbij;
Het najaar kwam; de dag werd mistig en de nachten
Onstuimig... hij bleef weg; zij zat vergeefs te wachten.
Zij vroeg, zij vorschte na, maar 't antwoord, dat zij kreeg,
Was deernis met haar angst; men wist van niets, men zweeg.
Beklemder zonk zij neer in banger mijmeringen.
Wat hing haar boven 't hoofd? zij schrikte 't in te dringen,
En als het spelend wicht zich wiegelde op haar schoot,
Hoe kromp haar 't hart ineen, waaraan zij 't snikkend sloot!
Och, rouw en niets dan rouw zag ze in 't vooruitzigt naken;
Al zuchtend sliep zij in en zuchtte bij 't ontwaken;
Het altoos drukkend wigt woog ieder ochtend meer...
En nu die bange droom bij dat verschriklijk weer!

„Ach," peinsde ze in zich zelf, in moedloosheid verloren:
„Ik rekende op geluk en werd tot ramp geboren!
Wat valt mij 't aanzijn bang, verlaten en alleen
Met zulk een last op 't hart! De korte vreugd verdween,
De lange rouwtijd kwam! Waarheen ik d'aanblik wende,
't Is rondom enkel nacht! 't is droefheid en ellende!
Wel is haar voorregt groot, die aan haar gades zij'

Den levensweg betreedt en 't zelfde pad als hij;
Die lief en leed met hem mag deelen, hem mag schragen
En steunen mag op hem: dat is ten halve dragen;
En als zij 's levens zoet in zijnen arm geniet,
Dat is een dubble vreugd... zoo is niet mij geschied!
Ik heb geen steun, geen troost, hoe diep in rouw gezeten;
Geen deelgenoot in vreugd, zoo ik van vreugd kon weten!
Als ik het blozend kind aan 't moederharte klem,
Geen vader lacht ons toe noch lokt het wicht naar hem.
Ons pad loopt wijd uiteen: hij doolt langs verre zeeën,
Ik zit verlaten t'huis, 't beklaaglijkst van ons tweeën!
Hem is 't althans bekend, waar ik verkwijn en ween,
Maar waar hij zwalpt en kruist — God weet het, God-alleen.
Och, 't is een nare keus, zoo ver van huis te dwalen
En 't brood van over zee voor vrouw en kind te halen!
Er was wel naderbij voor spaarzaamheid en zweet
Het daaglijksch brood te koop, al waar' 't een schaamler beet.
Ja, zonder morren zou ik derven, zou ik sloven
En zwoegen nevens hem, en nog mijn voorregt loven,
Nog de Almagt danken, als maar de avond van den dag
Ons, afgetobd van 't werk, weer bij elkandren zag.
Wat hielp mij al het goud, dat Oost en West kan geven,

Als hij de prijs moest zijn? Wat hechtte ik aan het leven
En wat het dierbaars heeft, als ik niet hem bezat?
Geen armer vrouw dan ik, schoon ik de wereld had." —

Weer liep de dag ten eind en de avond kondigt weder
Zich ruw en stormend aan. De hagel klettert neder;
De rukwind schudt het huis en buldert in de schouw. —
„Men heeft u 't wel voorzegd, beklagenswaarde vrouw!
(Zoo ging ze zuchtend voort bij 't loeijen van de vlagen)
Als gij den zeeman kiest, u wachten bange dagen
En nachten vol van angst. De minste storm, die woedt,
Jaagt u een huivring aan. 't Is roekloos, wat ge doet. —
Ja, 't was wel roekloos wat ik waagde, wat ik tartte!
Ik gaf geen stem gehoor dan van 't bedrieglijk harte;
Ik heb gespot met wat voorspeld werd en, helaas!
Te vreeslijk wordt vervuld! Wat is de jonkheid dwaas:
Zij stort zich in ellende en durft op vreugde hopen!
Langs bloemen had mijn pad door 't leven kunnen loopen,
Maar ik greep doornen op. Ik sloot het oog en 't oor;
Nu straft mij 't naberouw en 't zelfverwijt er voor...
Wat zeg ik, groote God! wat taal laat ik me ontglippen!
Mijn kloppend hart staat op en logenstraft mijn lippen:

Neen, wat al zorg ik torsch en hoe mij de angst beklemm',
Neen, hem nog koos ik en geen ander ooit dan hem!"

Hoor! fel en feller giert het noodweer langs de daken;
De duinen stuiven naakt, de stammen staan te kraken.
't Zal weer een nacht zijn om te siddren. Wee hen, wee,
Die zwalpen langs de kust in zulk een storm op zee!
Hoe menig moeder heeft de handen weer geheven
En bidt weer voor haar zoon! Hoe veler harten beven
Voor dierbre panden, voor geliefden! maar toch geen
Lijdt zulk een angst als gij, bedrukte vrouw! niet één.
't Is of het voorspook, dat gedreigd heeft in haar droomen,
Nu ijlings toe zal slaan; 't is of de doodsbô komen
En haar de schrikmaar zal verkonden. Nimmer sloeg
Haar krimpend hart zoo bang, hoe fel een storm er joeg;
Gejaagder was ze nooit; een schuifling doet haar vreezen,
Een ritsling van de wieg... o God! wat mag dat wezen!
Ze staart, ze luistert... hoe ze bleek wordt! hoe ze rilt!
Ze grijpt zich krampig vast... haar oogen rollen wild...
Een luid gerucht laat door de vlagen heen zich hooren...
Zij rukt de deuren los; zij snelt — zij vliegt naar voren;
Ze hijgt — ze gilt het uit! zij ziet den zwerver weer,

En overstelpt van vreugd, zijgt zij bewustloos neer.

Ze is in zijn arm ontwaakt. — Wat storm hem mogt beloopen,
God heeft zijn kiel gespaard; de haven ging hem open
En dankbaar sloeg zijn hart toen 't late welkom klonk. —
Nog hing de ontstelde vrouw, die in zijn armen zonk,
Hem spraakloos om den hals en scheen naar lucht te snikken
Voor de overkropte borst. Ze spiegelde in zijn blikken,
Nog twijflend of ze waakt en hij haar lippen drukt.
Op eens... ze wringt zich los — ze trekt hem meê, en rukt
De deksprei van de wieg en reikt hem in vervoering
Zijn zoon, haar zuigling toe. Met ongekende ontroering
Grijpt hij het blozend wicht, zijn sprekend evenbeeld,
En heft het naar omhoog, alsof hij 't God beveelt,
En kust en staart het aan. Ook haar, haar heeft hij weder
Aan 't vaderhart geprest, dat vurig klopt en teeder,
En staat met vrouw en kind in de armen vastgekneld...
Toen kende zij 't geluk, dat ze eens zich had voorspeld,
En zinkende op de knie, en met een traan in de oogen,
Sprak zij in 't hart een dank, zoo als geen lippen 't mogen.

'S KONINGS VRIJSPRAAK.

Daar deedt gij goed en loflijk aan,
o Vorst, dat gij uw regt deedt gelden,
Om d'armen zondaar kwijt te schelden,
Wat hij te roekloos had misdaan.
De wet was stellig: hij moest sterven;
De regter las hem 't vonnis voor...
Hij bad genâ: gij gaaft gehoor.
Ik dank u, koning! duizendwerven!
Gods zegen blijv' ten loon u bij!
'k Had in uw plaats gedaan als gij.

Dat weegt wat meer dan rang en schat,
Dat kostbaar regt van schuldvergeven!
De wet zei „Sterven!" gij zegt „Leven!"
Geen magtwoord klinkt zoo schoon als dat.
'k Benij, o vorst! u 't rijksvermogen
Noch geen der titels, die gij draagt;
Ik heb uw purper nooit gevraagd;
Uw luister steekt mij niet in de oogen;
Maar voor een regt, zoo godlijk schoon,
Getroostte ik mij het wigt der kroon.

Niet waar? Toen hebt gij vreugd beleefd,
Toen scheen de rijkswrong niet te drukken,
Toen gij den schuldbrief scheurde aan stukken
En in de plaats een kwijtbrief schreeft.
Beklaaglijk is de slaaf der wetten
Die, zeetlend op den regterstoel,
In spijt van zijn geroerd gevoel,
Niet op mag heffen — wel verpletten;
Die wat hij afbidt elken dag
Geen andren zondaar geven mag.

„Straf! straf!" wat klinkt dat bàr en wreed!
Men moest dat aaklig woord vergeten;
Of — pijnigt niet het kwaad geweten
Al streng genoeg met beet op beet?
Och, helpen moest het — heelen wezen;
Het gif verwijdren uit het bloed,
Den kreuple steunen voet voor voet;
De kwaal, waaraan hij lijdt, genezen:
Te meer verdient hij deerenis,
Naar dat de krankheid erger is.

Wie is hij, die, ontmenscht van ziel,
Den dwalende door 't glibbrig leven
Een dolksteek voor een hand wil geven,
Omdat de zwerver gleed en viel?
Waar is hij, die niet Gods genade,
Die geen ontferming noodig heeft,
Op wien er vlek noch erfsmet kleeft,
En die geen prikkel kent van 't kwade?
Hij koom'! hij werp' den eersten steen...
Zie rond: er komt niet een — niet één.

Ja, koning! gij hebt wel gedaan
Met d'armen zondaar vrij te spreken;
Wij allen, die vergifnis smeeken,
Wij voelden 't hart verruimder slaan:
Want, strekt gij reddende armen open,
En schooft ge wet en regt ter zij',
Wat mogen we allen, gij en wij,
Dan niet van Gods erbarming hopen?
Wat van elkaâr ons hier geschiedt,
Onthoudt gewis eens God ons niet.

AARDENBURG.

(1672.)

Heel Neerland was in rep en roer;
De noodklok bengelde altijd voort;
De staatshulk, die te gronde voer,
Had loods noch stuurman meer aan boord;
Er was bezinning noch beleid,
Maar schrik alleen en raadloosheid.

Als sprinkhaanzwermen stoven ze aan,
De duizendtallen Fransche drommen,
Die grens en bolwerk overklommen,
En plantten er hun lelievaan;
Ons erf was overstroomd van vreemden,
Zoo Hollands dras als Vlaandrens beemden.

Met elken dag, met ieder uur,
Kwam droever maar' op droever maar';
's Lands gordel scheurde van elkaâr;
Ontgrendeld werden vest en muur;
Er was ontzet noch hulp te hopen:
Heel Neerland lag voor Frankrijk open.

Wat raad? wat raad? men wist er geen;
Er was geen uitkomst op te sporen;
Er was geen raad — dan moed-alleen,
En al wat moed heet, was verloren.
Regent en staatsman, van wat rang,
Zat op zijn kussen, bleek en bang.

Maar 't leger naakt, de tijd is kort;
Er moet een einde aan 't weiflen komen.
Zal eer de Noordzee binnen stroomen,
Eer 't land een buit van vreemden wordt?
Wie kiest den dood niet voor de schand?
Dat deed niet één regent in 't land.

Neen, mannen op hun post onwaard,
Was al 't gevolg van 't lang beramen:
Nog heeft de naneef zich te schamen
Om vaadren van zoo laf een aard:
Men zou geen zeedijk opensteken,
Maar Lodewijk genade smeeken.

En met den last, zoo ras hij mogt,
Tot elken prijs den vreê te sluiten,
Trad de afgezant der Staten buiten,
Terstond reisvaardig tot den togt.
Hij zou gaan buigen met ontzag...
Dat was voor 't land een donkre dag.

Maar, God zij dank! op d'eigen tijd,
Op d'eigen dag verrees met pracht,
Het bevend 's Gravenhaag in spijt,
's Lands luister uit dien zwarten nacht;
Van uit een halfverbrokte schans
Blonk de oude deugd met nieuwen glans.

„Doet op! doet op! bij vuur en zwaard!
Of ijlings stormen we op uw wallen!"
Zoo dreigden Frankrijks duizendtallen,
Om 't weerloos Aardenburg geschaard:
„De poorten los! de bruggen neer!
De dood staat op den tegenweer."

De vest was zwak, de manschap min;
Geen honderdtal, dat krijg kon voeren;
De wapenhal had kruid noch roeren,
De voorraadschuur geen leeftogt in;
Maar moed, om nood en dood te tarten,
Was vlammende in de heldenharten.

Één vaandrig stond aan 't hoofd der schaar',
Één kanonnier om los te branden,
Maar plegtig sloegen zij de handen —
Soldaat en burger — in elkaâr,
En zwoeren: „Schoon heel Holland zwicht',
Wij houden hier de poorten digt."

En dat eenparig, kloek besluit,
Den vijand hier niet in te laten —
Hoe spraken burgers en soldaten
Dat duidlijk en verstaanbaar uit?
Ze legden 't kort en bondig bloot:
Hun antwoord was een schot met schroot.

Daar stort, onstuimig en verwoed,
De opeengepakte drom der Franschen,
Zoo als een felle rukvlaag doet,
Zich stormend op de wrakke schansen,
Maar geen van allen springt er af,
Of werpt zich in het open graf:

Want kolf en tromp en speer en zwaard
Houdt elke bres en toegang schoon;
De vader staat er naast den zoon —
De grijsaard naast den knaap geschaard;
En — wie zich wagen en niet wijken —
Zoo veel bestormers, zoo veel lijken.

Geen wiel, dat snort; geen hand, die spint;
In steê wordt dolk en mes geslepen.
De moeder met haar wagglend kind
Zeult lonten aan en zwavelreepen;
De bruid, die met haar minnaar ging,
Vraagt, als hij 't roer velt, hem de kling.

En, resten geen patronen meer,
Een kei wordt in den tromp gestoten;
Er wordt met gruis en puin geschoten:
Ook daarmeê treft en velt men neer;
Of zijn de kogels soms te groot,
De kleinste knapen kappen 't lood.

De keus is één; 't besluit staat pal:
Zij zullen 't land een voorbeeld geven.
Zoo lang één zwaard is heel gebleven,
Komt nooit een Franschman in den wal;
En springt de laatste kling aan scherven,
Ze zweren, op het puin te sterven.

Toen stond de Fransche veldheer stil.
„Wat baat me (dacht hij) in te dringen,
Om dien ontembren hoop te dwingen,
Die sterven, maar niet buigen wil?
Reeds staat de proef mij veel te duur:
Ik waag geen bloed meer aan dien muur."

„Volgt! (riep hij) mannen, volgt! ik ga.
Vereent weer uw gedunde rangen;
Wij laten vele krijgsgevangen
En dooden en gekwetsten na...
Die smaad wordt later wel gewroken:
Volgt!" — en 't beleg was opgebroken.

Toen steeg door 't land een zegekreet —
Een spotkreet voor den trotschen Gal,
Een loflied voor den kranken wal,
Die de overmagt verstuiven deed;
Die Neerlands ouden roem gered
En Frankrijks waan had perk gezet.

En bij 't weergalmen van die maar'
En 't lofgeschal van veld en steden,
Hoe schaamden zich 's lands overheden
En zagen blozende op elkaâr!
Wat zonk uw luister, hoofsche Haag!
Bij 't needrig Zeeuwsche stadje laag!

Naar waarde werd voor 't nageslacht
In 's lands kronijk het feit beschreven,
En, na een eeuw was weggedreven,
'tWerd met een plegtig feest herdacht;
De vlag stak wapprend uit den toren;
't Gezang klonk in Gods tempelkoren:

Ras is op nieuw een eeuw geweest;
Ras is de dag weer aangebroken:
Dan zij de vlag weer uitgestoken
En loov' men God en vier' men feest,
Opdat de naneef niet vergeet'
Wat Aardenburg voor Neerland deed.

DE GRIJZE ZEEMAN.

Een rukwind smeet hem neer aan land
En had zijn bodem stuk gekraakt;
Daar lag het redloos wrak gestrand,
Daar stond de zeeman arm en naakt.

Van kindsbeen af en jaar aan jaar
Had hij gezwalpt op plas aan plas;
Hij wist van nood en doodsgevaar,
Hij wist wat klip en schipbreuk was.

Doch kookte 't meir en woei de orkaan,
Hij had geen duur aan kust of reê;
Wat haven hem mogt openstaan,
De wereld was voor hem de zee.

En nu — zijn kracht is uitgeput,
Zijn adem kort, zijn kleur verschiet;
Hij zieltoogt in een visschershut...
Och, waarom in een scheepshut niet?

Hij staroogt rond; hij ligt niet goed;
Hij woelt onrustig als een kind:
Hij hijgt naar 't wiegen van den vloed
En naar het zingen van den wind.

„Zoon!" zegt hij tot den trouwen knaap,
Zijn medgezel in ieder oord:
„Verlangt gij dat ik beter slaap,
't Moet in een hangmat zijn aan boord."

En naar een vaartuig heen getorscht,
En in een scheepskooi uitgestrekt,
„Dank!" roept hij met een ruimer borst:
„Nu lig ik zacht en warm gedekt."

„Dank (zegt hij) dank, weldadig God!
Gij laat mij vinden wat ik zocht:
Gezegend zulk een kostbaar lot,
Te sterven waar ik leven mogt!"

„Zoon!" kreunt hij met al zwakker stem:
„Gij weet wel, waar mijn vader rust?
Ik wensch te slapen nevens hem
En in geen zandhoop aan de kust.

Hier, op den bodem, is zijn graf;
Daar ligt men ruim en ongestoord;
Laat straks mij ook naar onder af,
Als gij mijn adem niet meer hoort.

En, jongen! hou u kloek en rad;
Wees braaf in alle wind en weer,
En zijt gij ook eens levenszat,
Dan legge God naast mij u neer."

Nu sloeg hij naar omhoog een blik
En gaf den knaap nog eens een lonk;
Er volgde een zucht, een laatste snik...
Toen steeg de ziel en 't ligchaam zonk.

LOFZANG AAN GOD.

Oneindig, onbegonnen Wezen,
  Voor ons begrip te groot, te hoog!
  Zon, die niet opgaat voor ons oog,
Maar in ons hart zijt opgerezen!
  Almagtige Oorsprong van 't heelal,
  Wien sferen in onnoembaar tal
Den lof en 't heilig hallel zingen!
  Neem, God! neem van de handvol stof,
Die wij van U ter woon ontvingen,
  Ook onze hulde, ook onzen lof.

Wie waagt uw wording na te sporen,
  Gij, die bestaat van vóór den tijd,
  Begin, dat onbegonnen zijt,
Van al 't geschapen', al 't geboren'!
  Stoof al wat is weer weg tot asch,
  Toch bleef uw almagt wat zij was:
Geen omkeer zou uw zetel sloopen;
  Vergrijst en sterft eens heel natuur —
Schoon eeuwen zich op eeuwen hoopen,
  Veroudert Gij geen enkel uur.

Hoe hoog de geest waag' op te varen,
  Hoe diep de blik te peilen tracht',
  't Zijn wonderwerken uwer magt —
Gij zijt het, Gij, zoo ver wij staren.
  Uw grenzen zijn de oneindigheid.
  't Heelal ligt voor U uitgespreid
Met al zijn zonnen, al zijn sferen;
  De tijdstroom wentelt aan uw voet:
Gij wijst hem, wat terug moet keeren,
  Gij wenkt hem, wat verschijnen moet.

In U was al wat is besloten;
  Het sliep, zoo lang gij 't slapen liet:
  Gij wilde, en uit het vormloos niet
Was 't onbegrensd heelal ontsproten.
  Daar dreef in 't ruim onze aardbol ook:
  De zon zag neer, de dag ontlook,
De doode stof ging ademhalen;
  De bodem schoot zijn ranken uit,
En beemden, bosschen, bergen, dalen
  Bedekten de ons geschonken kluit.

Gij gaaft zijn aandeel ieder wezen,
  Aan elk zijn aard, aan elk zijn dos;
  In lucht en zee, in veld en bosch
De sterkte dien, de schoonheid dezen.
  Maar wien Ge u wrocht ten evenbeeld,
  o God! wat werd hij mild bedeeld!
Wat is hij hoog in rang gezeten!
  Hij mag U naadren met ontzag,
Hij mag U biddend Vader heeten,
  Hij mag U danken, dag aan dag.

Als de ochtendzon op veld en dreven
Weer afziet van den hemelboog,
Is 't ons een glimlach van uw oog,
Een morgengroet, aan de aard' gegeven;
In 't schittren van den middagglans
Zien we, als een scheemring, aan den trans
Een weerschijn van uw luister pralen;
En als de nacht op 't aardrijk zinkt,
Zijn ons de starren, die daar stralen,
't Gesteent', dat aan uw rijkskroon blinkt.

Wie durft er mijmren in zijn droomen,
Dat uit het warlend stof-alleen,
Na eeuwenlang gewoel dooreen,
't Heelal in 't eind is voortgekomen?
Wie schreef de wetten aan natuur?
Wie hing de dagtoorts aan 't azuur?
Wie deed het nachtfloers zich ontrollen?
Wie wees die starren elk haar weg?
Wie rangschikte al die hemelbollen?
Deed dat een toeval, dwaze! zeg?

En waar' die grootheid allerwegen
  Ons nog geen borg voor Gods bestaan,
  Zijn goedheid wijst alom Hem aan;
Zijn hand is zigtbaar in zijn zegen.
  De bloem, die aan uw voeten geurt,
  De vrucht, die in den boogert kleurt,
De korenzee langs al die velden,
  Die pracht der schepping, waar ge staart —
Wien die Gods liefde niet vermelden,
  De ondankbare is geen liefde waard.

'tIs ons behoefte, uw naam te prijzen,
  Uw lof te staamlen in ons lied;
  Al peilt ons scheemrend oog U niet,
Wij zien U in uw gunstbewijzen;
  Al staat hij, die U kennen wil,
  Verbijsterd voor uw almagt stil,
Ons hart toch mag uw liefde schatten;
  En of geen brein, hoe stout het zij,
U mag bereiken noch bevatten,
  U loven, God! dat mogen wij.

DE LEVENSGIDSEN.

Wat moogt gij, met den blinddoek voor,
Kortzigtigen! uw kennis heeten?
Wat durft gij wanen hier te weten
En tot wat diepten dringt gij door?
't Moog zich ontsluiren voor uw oogen,
Wat de Almagt toestaat, dat ge aanschouwt,
Maar wat haar wil verborgen houdt,
Hoe zoudt gij 't ooit doorgronden mogen?
Gods schepping kunt gij gadeslaan,
Natuur op elken stap verzellen,
't Gestarnte volgen langs zijn baan,
De waatren peilen in hun wellen:
Maar 't raadsel, dat gij in u draagt,
De kiemen, in de ziel ontsproten,

De roersels van het hart ontblooten —
Bedrogen, wie de poging waagt!
Neen, in wat schors gij door moogt dringen,
Wat twijfellicht gij scheemren ziet,
Dat diep geheim blijft onbespied:
Het kortziend oog van stervelingen
Doorgrondt des sterflings harte niet.

Of, wie 't mogt kunnen, laat hem spreken!
Beschaam' zijn scherper blik den mijn'!
Hij schuive 't weg, het digt gordijn,
Waarachter zoo veel raadslen steken.
Hij los mij 't op en leg mij 't uit,
Hoe 't goede zaad daar ginds ontspruit,
Ook zonder wieden of besproeijen;
En waarom hier — hoe mild men strooi
En telkens sprenkel, telkens rooi,
Alleen het onkruid op wil groeijen?
Wie bragt de wormen hier in 't zaad
En doet voor ons den oogst mislukken,
Die ginds zoo rijk, zoo welig staat
En volop vruchten geeft te plukken?

Spreek, wie den blinddoek af mogt rukken!
  Van waar het goed? van waar het kwaad?

Er lag een moeder op haar sponde,
  Verdiept in mijmring, krank en mat;
  Zij sloeg den blik omhoog en bad:
„Vergeef mij, goede God! de zonde:
  Ik lag te sluimren op het pas,
  Toen 't meer dan tijd van waken was.
o God! ik gaf mijn tweelingzonen
  Op d'eigen dag het levenslicht;
  Ik mogt het een en 't ander wicht
Gelijke zorg en liefde toonen;
  'k Heb aan mijn boezem met mijn bloed
  Hen even teer en trouw gevoed.
Hoe innig minde ik beide knapen!
  Maar eens — 't is me onbekend wanneer —
  Look ik het vaakrig oog, o Heer!
En ben ontijdig ingeslapen;
  Want op dat uur — ik weet niet hoe —
  Daar trad een vriendlijke engel toe

En kuste 't eene kind de wangen;
Maar nevens hem — o bitter wee!
Een booze geest kwam met hem meê
En hield het andre wicht omvangen:
Zoo had nu elk voor zich een spruit,
En blies er toen zijn aard in uit. —
Och, of ik wakend waar' gebleven!
Ik had, met beiden aangesneld,
Den engel ze aan de borst gekneld;
Ik had den boozen geest verdreven;
Maar toen ik opzag... 't was geschied,
En, hemel! ik vermoedde 't niet.
Ik leidde sinds mijn beide panden
Van jongs af aan in 't eigen spoor;
Ik hield hun Gods geboden voor;
Zij vouwden vroeg de kleine handen;
Zij leerden bidden aan mijn schoot...
Wat konden ze eer en beter leeren?
Ik bragt hen, in de vrees des Heeren,
(Zoo dacht ik) voor den hemel groot.
Maar, wreed bedrog van zoete droomen!
Hoe klom mijn onrust dag aan dag,

Sinds ik een schrikbeeld dreigen zag
En nader, telkens nader komen; —
Sinds een der knapen, hoe ik bad,
Al meer ter zij gleed van zijn pad,
En, hoe ik riep en de armen strekte,
En hulpe bood en raden mogt,
Al lager zonk in dieper krocht,
Al roekloos zich te meer bevlekte,
En hoe ik handenwrong en kreet,
Gevoelloos aanzag wat ik leed.
Helaas! daar zat ik, arme moeder,
Gebogen onder smart en hoon,
Beschaamd en schreijende om een zoon,
De beeldtnis van zijn tweelingbroeder,
En toch van inborst zoo geheel
Het deerniswaardig tegendeel!
Hoe peinsde en zon ik gansche dagen,
Eer ik mij 't raadsel had ontward,
Hoe broeders, onder 't zelfde hart,
Van de eerste kiem af aan, gedragen;
Hoe kindren, die op d'eigen schoot,
Aan de eigen borst in sluimer zonken

En de eigen melk in de aders dronken,
  Die uit den zelfden boezem vloot;
Hoe zonen, sinds hun eerste schreden
  Geleid aan de eigen vaderhand,
  De zelfde lessen ingeplant,
De zelfde pligten, de eigen zeden...
o God, ik heb om troost gebeden,
  Maar in het duister, dat me omgaf,
  Bad ik niet min een lichtstraal af.
Hield ik op d'eenen 't oog geslagen,
  Geen moeder was zoo rijk als ik;
  Sloeg ik op d'andren weer den blik,
Wie moest men meer dan mij beklagen?
  Maar of ik nadacht vroeg en spa,
  Ik vorschte vruchtloos de oorzaak na.
Doch eens... hoe schrikte ik bij 't ontwaren!
  Daar schoof de sluijer van mijn oog:
  Het was geen droombeeld, dat bedroog;
Ik kon mij 't raadsel nu verklaren!
  Gewis, ik sliep, ik sliep gerust,
Terwijl de beide geesten kwamen
En de onbewaakte kindren namen,

En hebben elk er een gekust.
Sinds is hun inborst zoo verscheiden;
Sinds stak de kiem in beider bloed,
Het kwaad in d'een, in d'ander 't goed:
Dat zijn de gidsen, die hen leiden
En wie elk hunner volgen moet.
Maar, zoo 't besef mij moest ontbreken,
En ik den booze niet verjoeg,
Eer hij den eenen zuigling droeg,
'k Heb toch van zegen ook te spreken,
Daar nog bij tijds een engel kwam,
Die d'andren in zijn hoede nam."

En nu — wie durft het dwaasheid heeten,
Wat de arme kranke sprak en dacht?
Zij zon op 't raadsel dag en nacht:
Laat spreken, wie er meer van weten!
Wie logenstraft, wat zij gelooft,
Dat ieder sterfling in dit leven
Een eigen gids werd meê gegeven
En ook haar zonen, hoofd voor hoofd?
Wie licht ons beter, ons zoo blinden,

In d'ongebaanden doolhof voor?
Wie dringt de harten dieper door
En weet er 't weefsel van te ontwinden?
Spreek, wie van 't raadsel meer verstaat!
Van waar is de inspraak, die wij hooren,
De prikkel, ons als ingeboren?
Van waar het goed? van waar het kwaad?

Het uur der kranke had geslagen;
Haar brave zoon knielde aan haar zij;
Ook de afgedwaalde trad nabij,
Hoe blô, een stap vooruit te wagen.
Zij had begeerd, al zonk hij diep,
Ook hem te zeegnen, eer ze ontsliep:
Nu wenkten hem haar brekende oogen,
En als hij schaamrood voor haar stond,
Toen kuste hem haar bleeke mond
En smolt haar 't hart van mededoogen.
„Och, arme zondaar!" snikte ze uit:
„Dat zulk een gids u heeft gegrepen
En struiklen deed en meê bleef slepen
En met zich rondvoerde als zijn buit!

Hoor, goede God! mijn jongste bede:
  Weer, nu ik sluimren ga in 't graf,
  Dien boozen leidsman van hem af,
Opdat ik rusten moge in vrede.
  Kind!.." Doch ze zweeg, ze kon niet meer;
  Ze strekte 't hoofd tot sterven neer,
Maar nog — ze greep, ze tastte in 't ronde,
  En, met een zoon aan elken kant,
  Lei zij een hand in ieders hand
En drukte die, zoo vast zij konde,
  Maar die van d'armen zondaar toch
  Hield, drukte zij het langste nog.

En zal de Regter, ginds gezeten,
  Doen gelden, als Hij 't vonnis velt,
  Wie ons ten leidsman heeft verzeld..?
Wat vragen durven we ons vermeten!
  Wien staat dat roekloos peilen vrij?
  Slechts hopen, hopen mogen wij,
o Regter, dien wij Vader heeten,
  En die ons, arme zondaars, mint,
  Méér dan de moeder-zelf haar kind!

Waant, met den blinddoek voor 't gezigt,
Toch nooit, bekrompen stervelingen!
Den digten nevel door te dringen,
Die over zoo veel raadslen ligt.
Vergeefs uw vorschen en uw gissen:
Wat hooger wil verborgen liet,
Blijft ongepeild en onbespied:
Eerbiedigt Gods geheimenissen
En treedt in zijn gerigte niet.

HET ONWEDER.

De heete lucht betrok in 't Zuiên;
Het laatste togtje lei zich neer;
De wolken zwollen meer en meer;
Er broeiden dreigende onweersbuijen;
De vooglen vloden heen en weer.
Toch sprak de slotvoogd tot zijn knapen:
„Geen bui ontzien! geen uur gewacht!
Ik wil het roofdier vóór den nacht."
De knechten grepen roer en wapen
En togen met hun heer ter jagt.

Een wolf was in het woud gedrongen
En joeg den schrik door d'omtrek rond.
Nog had hij weer dien ochtendstond

Een kudde in 't eenzaam veld besprongen
En onverhoeds een weerloos ooi
Met zich in 't bosch gesleurd als prooi.
De landman zag bezorgd naar buiten
Bij de eerste scheemring van het licht;
Hij sloot zijn hekken vaster digt,
Eer hij des avonds 't oog dorst sluiten.
De moeder hield haar kindren t'huis,
Die hunkerden in 't veld te spelen;
Hoe schrikte ze op bij 't minst geruisch,
Bij elk geritsel der struweelen!
Een huivrende angst dreef jong en oud
Te vroeg van d'arbeid huiswaarts henen.
De vreugd was uit het vlek verdwenen;
De moord gluipte uit het aaklig woud. —
Die pijnlijke onrust eindig' heden!
Wat bui er dreig', wat schriklijk weer,
De slotvoogd duldt geen uitstel meer;
Hij is zijn knechten voorgeschreden,
En al wie moed heeft, grijpt een spâ,
Een riek, een knods, en stapt hem na.

Er werd gekruist langs al de paden;
  Er werden strikken uitgezet,
  Daar ginds een klem en hier een net;
De dubble roeren zijn geladen;
  Er wordt gespied in hol en krocht
  En ruigte en struiken doorgezocht.
Het bosch, geschuwd sinds zoo veel dagen,
  Is vol gewoel, hoe vol gevaar;
  't Is of men wedrent met elkaâr
Om 't eerst het ondier op te jagen.
  Men loert en luistert, sluipt of snelt
De takken in, het mes getogen,
  De knods geheven, 't roer geveld —
Maar telkens in zijn hoop bedrogen;
  Hoe diep men dring', hoe lang men spied',
  Men vindt het spoor van 't ondier niet.

Intusschen flikkert door 't gebladert'
  Een schichtig licht. Een dof gerucht
  Rolt hol en romlend door de lucht:
Het lang reeds zwervend onweer nadert
  En, voortgekruid tot over 't bosch,

Breekt, barst het eindlijk raatlend los.
De bliksemflitsen slingren neder;
De donder volgt op elken schicht;
Al sneller vlamt op nieuw het licht,
Al rasser knalt de naslag weder.
Ook de onversaagdste rilt en beeft:
Zoo zwaar een weer is nooit beleefd.
Niet een dringt verder. Zwijgend staren
Ze elkandren aan. Wie is zoo koud,
Die Gods geduchte magt aanschouwt
En wien geen huivring rilt door de âren?..
Zie! hoor! daar schiet een straal, een vlam,
Een vuurpijl lijnregt door de boomen...
Waar mag die slag zijn neergekomen?
Het woud beweegt van stam tot stam.
„Ginds! derwaarts! volgt mij! volgt mij allen!"
Zoo roept de slotvoogd tot de schaar:
„Regts — ginder — bij dien heuvel — dáár
Heb ik den vuurklomp neer zien vallen.
Volgt! zien wij d'uitslag. Mannen, komt!"
En op zijn wenk er heen gevlogen,
Daar ligt de heuvel voor hunne oogen,

En al wie 't schouwspel ziet, verstomt.

Er lag, in 't hangend loof gedoken,
Een barvoets kind, een arme knaap;
Hij wreef uit de oogen zich den slaap,
Door 't buldrend noodweer afgebroken,
Nog half bedwelmd, en onbewust
Wat hem gestoord had in zijn rust.
En — tot zijn voeten voortgekropen,
De ruige schoften uitgerekt,
De klaauwen naar zijn prooi gestrekt,
Den moord in 't oog, de kaken open —
Zoo lag, ontwerveld en ontwricht,
Het roofdier uit elkaâr geslagen,
Dat, willens om den sprong te wagen,
Verplet was door een bliksemschicht.

De slotvoogd doet den knaap geleiden,
Opdat men hulpzaam in het vlek
Den armen schooijer voede en dekk'
En veiliger een bed moog spreiden.
Door andren doet hij zeel en koord

Het ondier om de schonken snoeren
En zegepralend henen voeren,
  Langs al de ontruste hoeven voort.
Hijzelf, hij volgt met trage schreden,
  En peinst het na, hoe wonder 't was,
  Dat zulk een vuurpijl juist van pas
En lijnregt aanschoot naar beneden.
  Was dat een toeval? niets dan dat?
Hij kan zich 't raadsel niet ontknoopen,
  En schrijdt al mijmrend langs zijn pad...
Op eens, daar gaan hem de oogen open!
  En als hij intreedt op het slot
En weer zijn knechten hem omgeven,
„Ziet!" zegt hij, met den blik geheven:
  „Dat, kindren! was de hand van God."

ONS VADERLAND.

Waar sloegt gij 't liefst uw tenten op?
Bestijg den hoogsten heuveltop,
Klim neer tot in de diepste dalen;
Ontrol de gansche wereldkaart
En wijs, op welke plek van de aard
Gij 't liefst zoudt ademhalen?

Als gij den roem van 't voorgeslacht
Een eerkroon voor den naneef acht,
Een erfschat voor regtaarde zonen;
Als ge aan een grond u voelt verknocht,
Voor 't bloed der vaadren ingekocht,
Waar zoudt gij 't liefste wonen?

En als ge — uw landaard niet ontwend —
't Gezag van orde en pligt erkent,
Dat zich niet strafloos laat ontbinden;
Als gij aan tucht en regel hecht
En eerbied wilt voor wet en regt,
Waar zult ge 't best ze vinden?

En als gij list en logen haat,
Op trouw aan woord en handslag staat,
En rondheid wilt en geen omkleeden;
Als ge onverniste vroomheid eert,
Als gij de vreeze Gods waardeert,
Waar vindt ge 't meest die zeden?

En als ge uw akker vlijtig bouwt,
Uw korlen zaads den grond vertrouwt
En opwaarts ziet om korenairen,
Waar — waar uw kouter voren sneed,
Waar, meent ge, zou uw eerlijk zweet
Een milder oogst vergaren?

En als de wereld schokt en rilt,
Als volk aan volk verwoesting gilt
En staten wagglen op hun zuilen;
Als blind geweld en gruwel heerscht,
En alles valt — het heiligst eerst —
Waar zoudt ge 't zekerst schuilen?

Reis, kruis en zeil van strand tot strand,
Gij vindt geen beter vaderland,
Dan dat ge als erf u zaagt vermaken;
Waar zou uw tent zoo veilig staan,
Waar zoudt ge beter slapen gaan,
Om zonder schrik te ontwaken?

Zie, vreeslijk heeft de orkaan gewoed:
Wij zagen zetels omgewroet
En rijken tot een puinhoop ploffen:
Nog rookt het gruis, nog vonkelt de asch,
Maar hoe nabij 't gevaar ons was,
Wij werden niet getroffen.

Nu ziet de nabuur, met een zucht,
Naar ons moeras en graauwe lucht,
Waar hij wel gaarne wonen wilde;
Hij ziet ons slib met afgunst aan,
Waar ieders tent is blijven staan,
Toen half Europa trilde.

En wij — wie onzer deed het niet? —
Wij dankten Hem, wiens wil geschiedt,
Wiens hand in 't noodweer ons bewaarde;
En, reisden wij de wereld rond,
Wij ruilden onzen drassen grond
Met geen landouw op aarde.

1849.

HET GEBED.

De klokken luiden in den toren
En de ure des gebeds breekt aan;
De vrome schare is opgegaan
En spreidt zich door de tempelkoren.
Een diepe stilte daalt rondom;
Een huivrende eerbied dringt in de âren...
Wien is in 's Heeren heiligdom
Geen indruk in de ziel gevaren?
Ootmoedig neigt zich aller oog;
De dienaar Gods is opgetreden
En zal ze voorgaan met gebeden,
De menigt', die zich nederboog.
Ja, 't is verheffend om te aanschouwen,
Dat diep ontzag dier vrome schaar',
Dat kniën buigen, handen vouwen,

Dat godsdienst plegen met elkaâr.
o Zeker, dat uit hooger kringen
Gods englen de oogen herwaarts slaan,
En zien met lust een schouwspel aan,
Den aanblik waard van hemellingen.
Zie, zie, Almagtig Opperheer,
Wiens grootheid en wiens naam wij loven!
Ook Gij van uwen troon daarboven
In gunst op onze hulde neer.
Hoor, hoor ons danken, hoor ons smeeken,
Het staamlen van ons aller beê:
Uw dienaar gaat de woorden spreken;
Ons hart bidt van zijn lippen meê.

Maar ginds, in diep gepeins verloren,
Het oog verstard, het hoofd gebukt,
Ginds zit een lijder neergedrukt,
Die heul kwam zoeken, troost kwam hooren.
Hem prangt een heimlijk zielsverdriet,
Hij heeft een wrangen kelk te leêgen;
Een donkre toekomst grijnst hem tegen
En raad of redding weet hij niet.

Och, vruchtloos is 't aan menschen klagen;
Hun koude deernis reikt zoo kort!
Hij komt aan God om hulpe vragen
En bidden, waar gebeden wordt.
Hij buigt zich neer met al die kwamen;
Hij slaat des priesters voorbeeld gâ,
Hij vouwt met hem de handen zamen,
Hij luistert toe: hij bidt hem na...
Neen, neen! vergeefs is al zijn pogen;
Hij luistert niet, hij bidt niet meê;
Zijn ziel is overlast van wee,
Geen woorden, die 't verligten mogen.
Hoe 't hijgend harte snakt naar lucht,
Zijn adem schiet te kort tot spreken;
Al wat zijn binnenst uit kan breken,
Het is een zucht, een diepe zucht.

En ginder — zie! ter regter zijde,
Daar zit een vrouw: ze is jong en schoon;
Wel zigtbaar zwak en bleek van koon,
Maar 't jeugdig harte klopt zoo blijde!
Ze is rijk: ze is moeder. Gods genâ

Was haar nabij in 't uur der smarte;
Nu heeft ze een kind, een zoon aan 't harte,
De beeldnis van haar dierbren gâ.
Haar eerste tred, na ze is herrezen,
Ging naar uw huis, weldadig God!
Zij komt U danken voor haar lot,
Voor zoo veel hulp, aan haar bewezen.
't Gemoed is vol, de boezem gloeit;
't Is van erkentnis voor uw zegen:
Hoe stroomt haar gansche ziel U tegen,
Die in haar woorden overvloeit..!
Neen, neen, o God! zij kan 't niet uiten,
Dat overstelpend zielsgevoel;
De taal der lippen is te koel;
Geen woorden, die haar 't hart ontsluiten.
Het orgel dreun', de schaar heffe aan,
Het danklied roll' langs welf en bogen;
Haar danklied glinstert in haar oogen:
Het is een traan, een warme traan.

Zie links-af, verder. Half verborgen,
Zit ook daar ginds een lijder neer;

Hem kwelt nog meer, nog eindloos meer,
Dan diep verdriet en bange zorgen:
Hem drukt het misdrijf. Wigt van schuld
Heeft hij zich roekloos opgeladen;
Nu kwam de regter onzer daden,
Die niets vergeet, hoe lang hij duldt;
't Ontwaakt geweten ging aan 't knagen:
Zoo straft geen andre geeselroê!
Hoe kromp het hart des zondaars toe,
Nu 't zich om reekning hoorde vragen!..
Rampzaalge! toef niet! Opgestaan!
Uw wanbedrijf aan God beleden!
Den Vader om genâ gebeden,
Die niet verstoot, wie tot Hem gaan...
Met blooden tred en 't hoofd gebogen,
Sloop hij langs wand en zuilen heen;
Daar ginder zit hij, ginds alleen,
Berouw in 't hart en schaamte in de oogen.
Hij wringt de handen, heft den blik —
Maar wat hij poog, zijn lippen beven;
Al wat zijn boezem lucht kan geven,
Het is een snik, een bange snik.

Maar 't scheidensuur is aangebroken;
De schare, die gebogen staat,
Ontvangt den zegen nu ze gaat
En 't plegtig Amen is gesproken.
Daar treedt wel mooglijk meer dan een,
Die neergedrukt is ingetreden,
Die God om bijstand heeft gebeden,
Bemoedigd en verhoord weer heen...
En wie, wie heeft ze nooit ervaren,
De wondre heelkracht van 't gebed,
Die zielen uit bekomring redt
En wat er stormde deed bedaren?
Wien is 't niet goed, niet innig goed,
Hetzij hem 't hart van rouw moog breken,
Hetzij de vreugd het kloppen doet,
Algoede God! met U te spreken?
Ja, wat als pligt, van kindsbeen af,
Ons dag aan dag werd voorgeschreven,
Dat is een weldaad heel ons leven,
Dat is een voorregt tot aan 't graf!
U aan te roepen, raad te plegen,

Te vragen wat Gij geven kunt,
Dat hebt Ge, o Vader! ons gegund,
Dat is ons bidden — dat uw zegen;
Dat is de steun in elk gevaar;
Dat is de heul voor alle wonden;
Dat is de kwijtbrief voor de zonden,
Dat is de band van hier tot dáár.

Doch gij, die wel ten hemel blikte,
De handen vouwde, maar niet badt,
Die tranen, maar geen woorden hadt,
Die niet dan zuchtte, niet dan snikte!
Beklemden, die verâming zocht,
Maar 't hijgend harte niet kondt uiten,
Tradt gij, gij onverhoord naar buiten,
Wat looden last u prangen mogt?
Neen, 't hoofd geheven! Wakende oogen,
Die tot den diepsten schuilhoek gaan,
Doorgrondden wat u 't hart deed slaan,
Schoon zich uw lippen niet bewogen.
De tong verstomme en de adem faal',
Hetzij tot bidden of tot danken,

De goede God kent elke taal,
Ook die geen woorden heeft of klanken.
't Gebed zij roerend, plegtig, luid,
Ten kansel af tot God gezonden;
De beê van wie geen woorden vonden,
Steeg naar den hemel nog vooruit.
Ja, 't klonk verheven, vrome scharen!
Wat 's priesters lippen is ontvloeid;
Het sprak u kalmte en kracht in de âren;
't Hield de aandacht en het hart geboeid;
Maar, wat mogt stijgen uit uw midden
En tot den troon der Godheid gaan,
Het roerendst en welsprekendst bidden —
Het is een snik, een zucht, een traan.

OP DEN DOOD

VAN HET ZOONTJE VAN ***.

(VOOR DE OUDERS.)

Englen reikten neer van boven
Naar de wieg der lieve spruit:
„'t Is ons kindje!" riepen we uit.
De englen wilden 't niet gelooven;
„'t Is geen knaapje, (dachten zij)
't Is een engel, zoo als wij."

Vruchtloos was de kreet der moeder
Vruchtloos was des vaders beê;
De englen voerden 't wichtje meê,
Als een weergevonden broeder;
Droegen 't uit dit lage stof
Naar d'ontsloten hemelhof.

„Welkom!" juichten duizend toonen;
„Welkom, broeder!" klonk het lied:
„Daar omlaag behoort gij niet;
In den hemel moet gij wonen:
't Is daar ginder naar en bang;
Hier is 't vreugde levenslang."

Maar wij voelden 't hart verscheuren:
Och, wij minden 't kind zoo zeer!..
Lieve jongen! zie eens neer:
Zie hoe droef uw ouders treuren;
Schoon gij 't goed hebt daar-omhoog,
Traan op traan ontrolt ons oog.

Als wij 't ochtenduur zien dagen,
Slaan wij de armen naar u uit;
Eer de slaap onze oogen sluit,
Willen we u een nachtkus vragen;
's Ochtends, 's avonds, vroeg en spâ,
Schreit ons minnend hart u na.

Doch zoo 't waar is wat wij hopen..?
  Zoo ge in hooger kringen vondt,
  Wat niet wast op lager grond..?
Och, schoof eens de voorhang open!
  Zagen we eens toch — eens het maar
  Hoe gij klapwiekt, hoe en waar!

Doch verboden is 't aanschouwen
  Van het heerlijk hemelhof;
  Niets vermogen we in het stof
Dan gelooven en vertrouwen:
  Geef dan de oudren in hun smart,
  God! toch een geloovig hart.

DE HOOP.

Wiens ondank heeft, in wrevlen spot,
U, zegenrijkste gift van God!
Bedrieglijk durven noemen,
U, die in ieder jaargetij
Ons levenspad bestrooit met bloemen,
Hoe vol van doornen 't zij?

Het noodlot draai zijn rustloos wiel:
Wie duislend in het voetzand viel,
Gij houdt hem 't hoofd geheven;
Wie toevlugt vindt noch uitkomst weet,
Wien vrienden in den nood begeven,
Gij blijft hem trouw in 't leed.

Daar zinkt een redloos wrak te grond:
De zeeman zwalpt en slingert rond,
In 't kokend schuim bedolven;
Geen boot kwam aan, geen zeil verscheen...
Ginds drijft een plank nog op de golven:
Daar draagt uw hulp hem heen.

Den bouwman, hijgende afgesloofd,
Koelt gij de dropplen zweet op 't hoofd
En spelt hem vrucht van 't zwoegen;
Maar 't onweer loeit, de hagel slaat...
Gij helpt op nieuw hem d'akker ploegen
En strooit weer ander zaad.

De troon des konings vall' aan gruis,
De brand verniel' des schooijers kluis,
Gij snelt ter hulp van beiden;
Wier schouder kromm', wier kracht bezwijk', —
Wat rang en afstand hen moog scheiden —
Gij weet van arm noch rijk.

Geen kerker, van een zee omringd,
Wiens holen gij niet binnen dringt,
Spijt grendels en soldaten;
Geen krankbed, schoon de doodspijl mikt,
Waar gij de sponde wilt verlaten,
Zoo lang een polsslag tikt.

Zweef, engel Gods! ons wuivend voor,
De nevlen van den dampkring door,
Naar onbewolkter kusten;
Sprei, schud ons laatste leger zacht,
En leggen wij er 't hoofd te rusten,
Zoo kus ons goeden nacht.

AVONDWANDELING.

Als de avondzon in 't nederzinken
  Haar afscheidsgroet aan de aarde geeft;
  Het koeltje door de toppen beeft
En paarlen op de grasspriet blinken;
  Als 't veld herademt, de omtrek geurt,
  Nog slechts een enkle vogel neurt,
Eer hij zich toedekt met de vlerken;
  Als alles stil wordt, lucht en grond,
Dan dool ik liefst de wandelperken,
  De dreven en de beemden rond;
Want heerlijk, God! zijn al uw werken,
  Maar heerlijkst is uw avondstond.

Dan kruis ik eenzaam door uw loover,
  Bekoorlijk Rijswijk! op en neer,

En geef in 't zwerven heen en weer
Mij aan 't genot der mijmring over.
Wat is die kalmte streelend zoet,
Dat suizen en in sluimer zijgen,
Dat plegtig stil en stiller zwijgen;
Die rozenkleurige avondgloed!
't Is of de rust rondom ons henen
Een zachter inborst in ons stort;
't Is of ons harte reiner wordt
En wat er boos was, is verdwenen.
Een onbestemd en diep gevoel
Ontwaakt en trilt er in onze åren...
Wie mogt dien indruk nooit ontwaren?
Wien laat dat purprend Westen koel?
Dan zweven als op donzen schachten
Geliefde beelden om ons heen;
Dan wemelt droom aan droom door een
En zielsgepeinzen en gedachten.
De ontroering grijpt ons in 't gemoed;
Haars ondanks wordt de ziel bewogen;
Er klopt een heimwee in ons bloed;
Soms wisschen wij een traan uit de oogen,

Onwetend, wat hem drupplen doet.

o, Zalig zijn die eenzame uren,
In zoet gemijmer heengesneld,
Als 't harte lucht schept in het veld,
Den stikdamp uit der steedsche muren.
Hier blinkt uw klaatrende opschik niet,
Uw kunstvernis, uw schijnvermaken,
Gij, hofstad, die met hooger daken
Op 't needrig kerspel neder ziet!
Hier blikken door hun spiegelruiten
De nietigheid en de eigenwaan
Ons met geen smadende oogen aan,
Als ze uit hun zalen zien naar buiten;
Hier sluipt het bedlend ambtsbejag
Niet schaamtloos ieder voorhof binnen,
Om van verdienste 't af te winnen,
Die zich zoo laag niet buigen mag;
Hier breidt geen staatkunst aan haar netten,
(Een broddelwerk, dat niets beduidt)
Of rafelt ze van daag weer uit,
Om morgen andren op te zetten...

Wat wordt dat beuslen dwaas en kleen
En ijdel al die pronk der steden,
Bij 't opgaan van Gods heerlijkheden,
Die zich ontsluiren een voor een!
Zie, zie! 't gordijn wordt weggeschoven,
Dat zoo veel wonderwerken dekt;
De hemel wordt met goud gevlekt;
Met werelden bezaaid daar boven!
Wij zien d'onmeetbren oceaan,
Waarin de ontelbre sferen drijven,
Die ons des daags verborgen blijven,
Maar in den nacht te schittren staan...
Doch 't is een stip slechts, dat we aanschouwen,
Een aanvang van de oneindigheid,
Voor sterflijke oogen te uitgebreid
En voor geen aardsch begrip te ontvouwen;
't Is slechts een ondeel van 't heelal;
't Zijn dropplen van onpeilbre bronnen,
't Zijn luttele tienduizend zonnen
Van 't nameloos miljoenental...
Blijft nog u 't hart van hoogmoed zwellen,
Of zinkt ge schaamrood in uw niet,

Als gij 't verbazend schouwspel ziet,
Gij dwazen met uw rinkelbellen!
Waanwijzen, op uw weten stout,
En trotschaards, op uw rang verwaten,
En rijkaards met uw schepels goud,
En vorsten met uw onderzaten!
Stof, stof, dat aan de weegschaal kleeft,
Ziet daar uw eerrang in 't geschapen',
Met kroon of lauwren om de slapen,
Of wat uw hoogmoed ijdels heeft.
Blijft, mieren! in het voetzand weemlen,
En wormen! kronkelt over de aard:
Gij zijt, bij 't schouwspel van Gods heemlen,
Den opslag van het oog niet waard.

Wel, wel hem, die 't gedrang ontkomen
En 't ruw getier der stad ontvlugt,
Mag zwerven in een ruimer lucht
En van gansch andre dingen droomen;
Die van 't gezag der wereld vrij
En door haar schijnschoon niet bedrogen,
Zich afwendt met een lach in de oogen,

Omdat hij rijker is dan zij;
Die door geen eerzucht rond gedreven,
Zijn dagen niet vergalt met nijd,
Zijn nachten niet in onrust slijt,
Maar beter rente vraagt van 't leven;
Die in zich zelv' — niet elders heen —
't Geluk bejaagt en op mag sporen;
Die in zijn eenzaamheid verloren,
Niet onverzeld is — niet alleen:
Hij hoort in 't suizen van de abeelen
Het ademhalen der natuur;
Hij ziet in 't spranklen aan 't azuur
Een levensvonk der toekomst spelen;
Gestalten scheemren voor zijn oog,
Zoo als geen wereld ooit ze beeldde;
Er tintelt in zijn borst een weelde,
Den stofklomp, die hem draagt, te hoog.
De nacht moog graauwen voor zijn schreden,
Een schooner morgen rijst al meer;
Er dauwt een geur van beter sfeer...
Dat alles kent men in geen steden;
Het daalt op 't land des avonds neer.

Maar zie! daar gaan langs plein en grachten
De lampen in de hofstad aan:
Wat of ze hel te flikkren staan!
Men weet daar van geen donkre nachten.
Regts — waar wij ginds dat schittren zien,
Mag wel een aadlijk hofheer wonen;
Hij geeft een prachtig feest misschien
En 't waslicht spiegelt in de kroonen.
Ginds — waar men, ginds ter linkerzij,
Dat digt gevonkel ziet van stralen,
Zal vauxhal zijn of danspartij
En stroomt de volksdrang in de zalen.
Daar — daar, waar, heller nog van glans,
De luchters en lantarens schijnen,
Verheft een schouwburg wis den trans
En opent zijn tooneelgordijnen...
Wat keur van weelde! wat al praal!
Hoe mag die stad in luister baden!..
De weerschijn glinstert op de paden,
Waar langs ik eenzaam zwerf en dwaal.
„Kom herwaarts, herwaarts! kom genieten;

't Vermaak begint: treê in! 't is tijd!"
Zoo wuiven al die gaslicht-sprieten,
Die duizend lampen wijd en zijd.
„Kom!" — Neen, ik kom niet. Spaar dat lokken,
Gij, schoone hofstad met uw pracht!
Ik voel mij elders aangetrokken:
Het needrig dorpje, ginder, wacht.
Hoor! 't is de klokslag van den toren;
Hij roept mij toe: „Kom weer! kom weer!"
Wees onbezorgd: ik kom, ik keer;
Mij kan geen wereld meer bekoren,
Geen zingenot, geen feestgerucht,
Geen eerbejag, geen ijdelheden;
Wat ik van God heb afgebeden,
Gij gaaft het mij, geliefd gehucht!
Gij gaaft, na de onrust van het leven,
Mij rust aan d'avond van den dag;
Een stilte, waar ik dweepen mag
In 't kruisen door uw schoone dreven;
Een schuilplaats, waar de staatsorkaan,
Hoe dreigend hij zich soms doe hooren,
Mijn kalmen sluimer niet komt storen,

Wat troonen hij aan gruis moog slaan.
Ik kom, ik keer — met nog één bede,
Één hoop in 't hart nog, lieflijk oord!
Mijn wensch werd in uw schoot verhoord,
Mijn zucht naar landrust en naar vrede:
Geef, geef — mijn pad loopt spoedig af —
Als ik het hoofd ter neer ga leggen,
Als ik den laatsten dank zal zeggen
Voor wat mij God in 't leven gaf;
Als ik mijn jongst gebed gesproken
En hopend de oogen heb geloken —
Geef me in uw schoot dan ook een graf.

DE MUZE.

Is 't waar, dat in des Zangers ziel
Een straal der Godheid nederviel,
Een vuurvonk, die zijn borst doet gloeijen;
Maar dat hem taal en toon ontbreekt,
Waarin 't gevoel mag overvloeijen,
Dat binnen in hem spreekt?

Ja, 'k mogt, als soms mijn speeltuig klonk,
Een tintling van die hemelvonk
In 't hart, in 't kloppend hart ontwaren;
Ik voelde in 't neuren van mijn lied,
Een trilling als van hooger snaren...
Die tokklen kon ik niet.

Neen, zwak van gorgel, mat en dof,
Gevangen als zij is in 't stof,
Liet zich de bloode Zangster hooren.
Bij de aandrift van mijn zielsgevoel;
Bij 't vuur, dat in mij op mogt gloren,
Wat zong zij flaauw en koel!

Laag bleef ze zweven, laag bij de aard'.
De geest steeg vruchtloos hemelwaart
En dreef in 't ruim op stouter schachten;
Hij drong in steilte en diepte door,
Hij wrocht zich beelden, schiep gedachten:
Zij had geen stem er voor.

Neen, 't is de sfeer niet, die haar voegt,
De dampkring, waar het hart in zwoegt,
De nevlen, die hier rondom hangen;
Naar hooger kust, naar vrijer lucht,
Daar, waar zij 't aanzijn heeft ontvangen,
Daar henen hijgt haar zucht.